

LuovuusPedagogiikka

LÄHDE
SKAPANU

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

LuovuusPedagogiikka

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Kansi: Esimerkki Lähteen/Skapa nu -luovuus- ja kulttuurikasvatushankkeen toiminnan tulok-
sista. Garderobi-osahankkeessa Turun suoma-
laisen yhteiskoulun ja lukion oppilaat toteutti-
vat historiallisten taustatietojen pohjalta kuva-
taiteellista ajankuvaa, asuja ja asusteita kierrä-
tysmateriaaleista. Miljöinä olivat Brinkhallin
kartano ja Sinebrychoffin taidemuseo. Enem-
män Garderobista s. 4, 25, 26, 27 ja 53-55.

Julkaisija

Opetushallitus 2006

Toimituskunta

Marja-Liisa Visanti, Heljä Järnefelt, Pia Bäckman, Pirjo Sinko

Ulkoasu ja reproduktio

Tyko Elo, TykoGrafi

Painotyö

Erweko, Helsinki 2006

Toimitus

Opetushallitus

PL 380, 00531 Helsinki

marja-liisa.visanti@oph.fi

Verkkosivut: Lähde ja Skapa nu

www.edu.fi/projektit/lahde

www.edu.fi/svenska/projekt/skapanu

Lukijalle

*Luovuutta ja innovatiivisuutta on nostettu useiden viime vuosien aikana esille niin Suomessa kuin muualla maailmassa. Luovuutta korostetaan sekä kulttuurisesti että taloudellisesti paremman tulevaisuuden avaimena niin yksilön kuin yhteis-
kunnan edun kannalta. Eri kansakunnat ja tahot ovat tehneet tai valmistelevat omia linjauksiaan ja parhaillaan laadi-
taan Suomellekin koko maata koskevaa luovuusstrategiaa.*

Opetusministeriön rahoituksella Opetushallitus toteuttaa luovuus- ja kulttuurikasvatushanke Lähdeä laa-
jassa yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Hankkeen kohteena ovat Opetushallituksen alainen opetus ja tut-
kinnot. Yhteistyötä tehdään taide- ja kulttuuritoimijoiden sekä elinkeinoelämän ja sen järjestöjen kanssa. Luovuutta lähestytään useasta näkökulmasta koulutukseen ja oppimiseen liittyen. Hankkeen tavoitteina on tukea oppilaiden, opiskelijoiden ja tutkinnon suorittajien luovaa ja innovatiivista ajattelua, tukea uudistu-
vien opetussuunnitelmien ja tutkinnon perusteiden käyttöönottoa sekä edistää oppilaiden ja opiskelijoiden kulttuurista lukutaitoa ja kulttuurien tuntemusta sekä kulttuuriperintöä.

Tämän Lähteen Luovuuspedagogiikka-teemanumeron tarkoitus on antaa eväitä luovuuden opettamiseen, oppimiseen ja keskusteluun sekä tuoda esille hyviä esimerkkejä ja kokemuksia, mitä Suomessa on Lähde-
hankkeen yhteydessä toteutettu. Monipuolinen joukko asiantuntijoita on osallistunut yhdessä toimituskun-
nan kanssa lehden toteuttamiseen. Kiitos teille kaikille.

Lähde-hankkeen Luovuuden edellytykset -foorumissa joulukuussa 2005 keräsin luovuuseväitä
yhteisen koulutuspäivän aikana. Haluan jakaa niistä muutamia teille, virikkeeksi:

* jokaisen ihmisen luovuus on tärkeää

* tarvitaan avoimuutta ja luottamusta

* luovuutta tarvitaan kaikessa koulutuksessa, kaikilla aloilla ja kaikissa oppiaineissa

* pedagogiikkaa on kehitettävä koulussa koko ajan

* luovuuteen tarvitaan työtä, yhteistyötä ja ”riipaus taikaa”.

Luovia lukuhetkiä!

Opetusneuvos JORMA KAUPPINEN

Lähde-hankkeen puheenjohtaja

- Kari Uusikylä
 4 **Mitä luovuuspedagogiikka on**
 Hannu Siitonen
 8 **Tämä toimii! Keksimme taas!**
 Marja-Liisa Visanti
 10 **Kulttuurista vuoropuhelua Hannu Sahan kanssa**
 Kari Jagt
 12 **DIALOGI 2 -projekti teatterikasvatuksen asialla**
 Anita Rubin
 18 **Identiteetti ja muutos**
 Sinikka Kuosmanen
 24 **Kasvattajan luovuus, hyve vai välttämättömyys?**
 Hannele Levävaara
 28 **Luovuuteen kannustavat opetusmenetelmät**
 Esa-Matti Järvinen
 32 **Teknologian opetus ja luovuus**
 Seija Karppinen
 36 **Luovat kädet, luova mieli**
 Suvi Salmela
 40 **Innostavasti energiansäästöä**
 Hannele Koivunen
 42 **”Tehokas” luovuus;
 bisneksen ja evoluution paradoksi**

- TOTTA KAI? – tulevaisuusvisioita
 Helsingistä projektin -näyttely**
 47 Nina Gran
 48 **Framtidens skola**
 Leena Hannula
 53 **Utställningen Garderoben**
 Kansalliset kulttuurilaitokset käynnistävät
 56 kulttuurikasvatushankkeen
 Nationella kulturinstitutioner startar
 57 ett kulturpedagogiskt projekt
 58 LÄHDE lyhyesti
 60 LÄHDE-hankeluettelo,
 Projekt inom SKAPA NU

Till läsaren

Kreativitet och innovationsförmåga har redan under många år lyfts fram både i vårt eget land och i den övriga världen. Kreativitet betonas som nyckel till individens och samhällets allmänna bästa och till en ekonomiskt och kulturellt bättre framtid. Olika nationer och instanser har gjort eller bereder egna linjedragningar och även för Finland utarbetas nu en kreativitetsstrategi som omfattar hela landet.

Utbildningsstyrelsen genomför med medel från undervisningsministeriet ett projekt för kreativitets- och kulturfostran kallat Lähde – Skapa nu i brett samarbete med olika intressentgrupper. Föremålet för projektet är den undervisning och de examina som lyder under Utbildningsstyrelsen och projektet samarbetar med olika konst- och kulturaktörer samt med näringslivet och dess olika organisationer. I projektet närmar man sig kreativiteten från många olika synvinklar med fokus på utbildning och lärande. Projektets mål är att stödja ett kreativt och innovativt tänkande hos eleverna, de studerande och examinanderna, stödja ibruktagandet av de nya läroplanerna och examensgrunderna och främja kulturell läsförmåga och kulturkänedom samt kulturtraditionen.

Syftet med detta temanummer är att ge material för undervisningen och diskussionen om kreativitet samt att ge exempel och berättas om de erfarenheter som gjorts i samband med Lähde – Skapa nu -projektet i Finland. En mångsidig skara sakkunniga har deltagit i utarbetandet av detta nummer av tidningen tillsammans med redaktionen, hjärtligt tack till er alla!

Under den gemensamma utbildningsdagen i samband med seminariet Förutsättningar för kreativitet i december 2005 samlade jag in tips och tankar om kreativitet. Jag vill dela med mig några av dessa till er, bästa läsare:

* varje enskild människas kreativitet är viktigt

* öppenhet och förtroende behövs

* kreativitet är viktigt i all utbildning, inom alla branscher och i alla läroämnen

* pedagogiken i skolan bör utvecklas kontinuerligt

* kreativitet förutsätter arbete, samarbete och ”en gnutta magi”.

Kreativa lässtunder!

Undervisningsrådet JORMA KAUPPINEN

Ordförande, projektet Skapa nu

Mitä luovuuspedagogiikka on

Luovuus nähdään helposti vain joidenkin koulun oppiaineiden kannalta tärkeänä. Näin ei pitäisi ajatella. Luovuus liittyy kaikkeen inhimilliseen elämään. Vaikka luovuutta voidaan edistää tietyin pedagogisin erityiskeinoin, tärkeintä olisi se, että luovuus olisi sallittua ja hyväksyttyä kaikessa kouluelämässä, ei vain erityisillä luovuuspedagogisilla oppitunneilla, jotka liittyvät mielikuvissa lähinnä taidekasvatukseen.

On kuitenkin korostettava taidekasvatuksen arvoa luovuuden porttien avaajana. Taiteen näkeminen vain jonkinlaisena puuhasteluna, rihkamana, painolastina ja koulun haaskauksena on typerää. Monet etevimmät ja tehokkaimmat tiedemiehet ovat korostaneet nimenomaan taiteen merkitystä luovan tieteellisen mielikuvituksen ja omaperäisyyden ruokkijana.

Luova yksilö toimii itsenäisesti, tuottaa jotain uutta ja persoonallista millä tahansa alalla. Luovuudessa on eri tasoja lapsen itseilmiaisusta tiedemiehen tai taiteilijan laadullisesti korkeatasoisiin luoviin tekeihin.

Luovuustutkijat ovat melko yksimielisiä luovuuden olennaisista osatekijöistä. Useimmiten luovuutta selitetään neljän muuttujan avulla, jotka ovat luova persoona, prosessi, produkti ja luovuutta tukeva tai estävä ympäristö.

Luova oppilas

Humanistipsykologit ovat korostaneet, että jokaisella ihmisellä on mahdollisuus toteuttaa itseään luovasti. Luovuus voi olla myös tuhoavaa, joku voi käyttää luovuuttaan kehittelemällä parempia tapoja rosvota, kiduttaa tai tappaa muita ihmisiä.

Luova yksilö on ennakkoluuloton ja

avoin erilaisille uusille kokemuksille. Hän arvioi työnsä laatua siltä pohjalta tyydyttäväkö se itseä. Luovan oppilaan ei tarvitse kiinnittää liiaksi huomiotaan opettajalta tulevaan kiitokseen tai kritiikkiin. Hän uskaltaa leikkiä käsitteillä, väreillä, muodoilla ja ideoilla. Hänellä on kyky muodostaa hypoteeseja, problematisoida tuttuja asioita ja joskus kokea oivalluksen hetki. Tämä ei ole helppoa ahdistuneelle suorittajaoppilaille, joka tuntee olevansa yksin ja välttää kaiken aikaa virheiden tekemistä.

Luovat oppilaat leimataan helposti koulussa oudoiksi, jopa lahjattomiksi. He ovat tyypillisesti riippumattomia, herkkiä, omaperäisiä ja omissa maailmoissaan viihtyviä. Luova oppilas pystyy näkemään ongelmia ja etsii rohkeasti ratkaisuja sieltäkin minne muut eivät ymmärrä katsoa. Tuloksena on mm. omaperäisiä ongelmaratkaisuja, hyvin suunniteltuja taiteellisia esityksiä, oivaltavia puheita tai improvisointia. Hän luo jotain uutta, lahjakkaat laadullisesti korkeatasoista. Jos opetuksen ihanne on yhtä tahtia kulkeva sovinainen oppilas, luovia oppilaita helposti oudoksutaan ja paheksutaan.

Luovimmat yksilöt, saati harvat todelliset nerot, ovat harvoin edes lapsina auktoriteetteja sokeasti tottelevia suorittajia tai kii-

Kannusta oppilaita järkevään
riskinottamiseen

Anna riittävästi aikaa ongelmien hautomiseen ja ratkaisemiseen

toksen kerääjiä. He leimautuvat usein poikkeaviksi haaveilijoiksi tai hankaliksi kyselijöiksi. ”Tunsin olevani normaali, kunnes menin kouluun”, kertoo muuan lahjakas nuori taiteilija. ”Sen jälkeen sain tuntea olevani epänormaali, joka päivä. Halusin koko ajan paeta yksinäisyyteen.”

Flow, luova prosessi

Mihaly Csikszentmihalyi on tehnyt tunnetuksi ”flow”-käsitettä, joka viittaa syvään mielihyvän ja psykikseen eheyden tunteeeseen luovan prosessin aikana. Flow-tilan edellytys on, että ihminen tekee jotain tietoisesti tavoitteisesti, työskentelee haastavan tehtävän parissa.

Kun oppilas työskentelee kykijensä ylärajoilla, kaikki huomiokyky on kiinnitettävä toimintaan, eikä psykikistä energiaa jää mihinkään muuhun. Hän saattaa olla niin keskittynyt työhönsä, että toiminta muodostuu spontaaniksi, melkein automaattiseksi, yksilö lakkaa olemasta tietoinen siitä mitä tekee.

Flow-kokemus saattaa tuntua helpolta, mutta aina ei näin ole. Usein luova yksilö on jälkepäin väsynyt. Mikä tahansa häiriö saattaa keskeyttää flow-kokemuksen. Flown aikana ihminen ei kysele itseltään, miksi tämän teen. Toiminta itsessään kantaa maagisesti eteenpäin.

Täydellisen keskittymisen edellytys on, että toiminnan tavoitteet ovat selkeät ja niistä saadaan välittömästi palautetta. Soittaja tietää aina mitä on tekemässä, hän tun-

tee eteneekö esitys hyvin vai huonosti, käden taitaja näkee kaiken aikaa työnsä etenemisen ja tulokset ja on onnellinen. Onko koulussa aikaa flow-kokemuksien vaatimaan pitkäjänteiseen työhön?

Luova kouluympäristö

Mihaly Csikszentmihalyi korostaa, että luovuus ei ole pelkästään yksilön ominaisuus. Luovuuteen vaikuttaa ratkaisevasti sosiaalinen kenttä, joka koostuu muista ihmisistä. Koululuokka on yksi esimerkki kentästä. Tieteissä tai taiteissa kollegat, opettajat, arvostelijat ja sponsorit määrittävät miten paljon luovaa omaperäisyyttä yksilölle sallitaan. Sosiaalinen kenttä arvioi, jakaa tunteista ja kritiikkiä.

Vuosikymmeniä luovuutta tutkinut Teresa M. Amabile nimeää luovuuden tappajiksi seuraavat seikat: odotettavissa oleva arviointi, tiukka suoritusten kontrollointi, kilpailuttaminen, rajoitetut valinnanmahdollisuudet, aikapaineet ja luovuudesta tarjotut palkkiot.

Jos halutaan tukea oppilaiden kasvua luoviksi, heitä ei pidä neuvoa liikaa. Luovuus tulee yleensä sitä vaikeammaksi, mitä pakonomaisemmin ihmisen on luotava. Tosin itsenäinen, riippumaton yksilö ei lanistu kovistakaan ulkoisista paineista ja ryhmien keskeinen kilpailu voi parantaa tulosta. Palkkio hyvästä työstä voi myös olla hyvin kannustava, jos sen tavoittelusta ei tule pakkomielle.

Auta oppilaita kestämään epä- varmuutta. Ei aina tarvitse keksiä yhtä nopeasti oikeaa ratkaisua

Onko koulussa tärkeintä tavoitella hyviä numeroita? Miten silloin toteutuvat luovan ympäristön keskeiset tunnusmerkit vapaus, luottamus, rohkea riskinottaminen, pyrkimys uusien ideoiden tuottamiseen ja aikaa niiden kypsyttelyyn. Missä on sijaa luovalle leikinomaisuudelle, jos koko kouluelämä on kilpailua ja ahdistunutta puurtamista.

Paul Torrance, modernin luovuustutkimuksen yksi uranuurtaja kertoo monia esimerkkejä siitä miten luovuuden avulla lasten apatia, viha, katkeruus, sarkasmi on kääntynyt aivan päinvastaisiksi ilmiöiksi. Jopa lapset, jotka on diagnosoitu jälkeenjääneiksi, ovat pystyneet kääntämään kehityksensä siten, että heistä on kehittynyt jonkun alan huippusuorittajia.

Torrance vaatii, että olisi tunnistettava käyttämätön potentiaali, jota lapsissa on. Se voi olla johtajan taitoa, teknistä neroutta tai taiteellista kyvykkyyttä. On kunnioitettava oppilaan tarvetta oppia itsenäiseksi. Opettajan on vältettävä oppilaiden ajatusten sensurointia ja annettava luovuuden tulla esiin. On rohkaistaan oppilasta aloille, joista hän oninnostunut ja kiinnostunut ja tarjottava mahdollisuus kehittyä vastuulliseksi. Luovuus on suunnattava myös yhteiseksi hyväksi.

Korosta uusien yksilöllisten yritysten ja ratkaisujen arvoa

Halutaanko luovuutta edistää?

Onko suomalaisen koulujärjestelmän ihanne itseään toteuttava luova yksilö, vai kilpaileva ahdistunut, luovuutensa kätkevä puurtaja?

Jos arvostat luovuutta ja haluat edistää sitä opetuksessasi, kannattaa menetellä näin:

Rohkaise oppilaita tekemään asiat uudella tavalla. Luo avoin, hyväksyvä ilmapiiri, jossa on turvallista erehtyä.

Anna oppilaiden tehdä itse päätöksiä.

Löydä keskinkertaisten ja heikkojenkin oppilaiden luovat kyvyt.

Anna oppilaiden työskennellä halutessaan myös yksin.

Arvosta oppilaiden leikkisyyttä, huumorintajua ja kokeilumielitä.

Opettaja estää oppilaiden luovuuden kehittymistä leimaamalla heidän ajatuksensa oudoiksi ja typeriksi tai luokittelemalla oppilaan ideat vanhoiksi tai toteuttamiskelvottomiksi. Koska luova prosessi vaatii aikaa kypsyttelyyn ja ajattelemiseen, on oppilaan työllistäminen opettajan jatkuvien ohjeiden toteuttamisella ja raskailla rutiinitöillä tehokasta rokotusta luovuutta vastaan.

KIRJALLISUUTTA:

KARI UUSIKYLÄ 1996. Isät meidän. Luovaksi lahjakkuudeksi kasvaminen. Juva: PS-kustannus.

KARI UUSIKYLÄ & JANE PIIRTO 1999. Luovuus.

Kyky löytää, taito toteuttaa. Juva: PS-kustannus.

kari.uusikyla@helsinki.fi

Tämä toimii! Keksimme taas!

”Saimme materiaalipaketin ja aukaisimme sen. Säikähdimme, mitä voisimme tehdä. Purimme paketin pulpetille ja ensin tuli mieleen, että rakentaisimme kuumailmapallon. Mutta miten jousi siihen liittyisi? Ei mitenkään! Enni ehdotti tuhatjalkaista, mutta renkaat olivat erikokoisia. Aki ehdotti junaa, mutta sehän on jo pikkulasten leikkikalua. Marjo ehdotti nallea, koska se on pienten suosikki. Ennin mielestä sen pitäisi olla hassumpaa. Enni ja Riikka huusi yhtä aikaa: PELLE!”

Jennika sitoo perhoa.

Näin alkoi Pallo-Pellen päiväkirja. Se kuuluu Ranuan Kuhan koulun kuudennen luokan Teknologiateollisuus ry:n järjestämän vuoden 2005 Tämä toimii! -teknologiakilpailun voittajatyöhön.

Antakaamme lapsille mahdollisuus käyttää luovuutta ja kekseliäisyyttä kouluelämässään. Siihen löytyy tilaisuuksia päivittäin. Lapsilla on valtava innostus keksimään, suunnittelemaan, kokeilemaan ja yhdessä tekemään. Erilaiset projektit ja muut koulutyöt antavat mahdollisuuden luovuudelle ja sen käyttämiselle.

”Tänään keksimme Pellemme leikkikalun. Se on peli, josta pallo ampuusee ilmaan ja sitten

tötteröllä otetaan se kiinni... Yhtäkkiä huomasimme, että kädet ei mahdu kunnolla liikumaan. Niin päätimme isontaa käsien reikiä alaspäin noin yksi sentti... Vaatteiden suunnittelussa meni pitkään, sillä se oli vaikeaa...

Enni ja Riikka kehittivät laulua Pallo-Pellelle pehmoinen...”

Rovaniemen aluekilpailun jälkeen oli jännittävää lentää Espooseen loppukilpailuun oman koulun kolmasluokkalaisten kanssa. Työ piti esittää monelle tuomarille ja jopa opetusministerille. Neljän oppilaan joukkue esitteli laulamalla Pallo-Pellen, joka liikkuu rullalaudalla, pyörittelee silmiään, liikuttelee käsiään, puhalttaa ilmapalloa, katsoo kaleidoskoopista kukkia ja pelaa pallopetiä. Siinä sai ilmaisutaidon kokemusta. Ja hyvin kävi: voitimme ja saimme polkupyörät, kolmoset tulivat omassa sarjassaan toiseksi ja saivat digitaalikamerat. Edellisenä vuonna kolmoset voittivat Street Racing -pelillä ja kuutosetkin olivat loppukilpailussa.

Annastiina ja Miika viimeistelemässä Street Racingiä.

Silloinen opetusministeri Tuula Haatainen tutustumassa Pallo-Pelleen Espoon loppukilpailussa.

Ympäristökasvatusta ja muuta toimintaa

Koulumme toimintaan ja OPS:iin kuuluu vuosittain teematyöskentelyä. Ympäristökasvatusteemat ovat paikallisia aihekokonaisuuksia, joita oppilaat ovat itse tutkineet ja oppineet tekemällä. Näin lapset saavat perehtyä oman kylän, kunnan ja seutukunnan paikalliskulttuuriin ja -olosuhteisiin ja juurtua omaan asuinympäristöönsä. Teemoihin liittyviä materiaaleja on testattu, tutkittu, syöty, myyty, askarreltu jne. Lähes aina teema on koko koulun yhteinen. Koululla käy asiantuntijoita ja teemme yhteisiä tutustumismatkoja ympäristöön. Järviruoko-projektissa yhteistyöverkostoon kuului jopa kahdeksan asiantuntijaa ympäri Suomea.

Toimintakulttuurissamme myös vanhemmat ja oppilaat osallistuvat suunnitteluun. Pienistä esikoululaisista kuudesluokkalaisiin

ja koko henkilökunta tekevät innoissaan projektitöitä, monesti tarvitaan keittäjän ja siivoojan tietotaitoa. Menneen vuosikymmenen aikana aiheina on ollut mm. Kuhan kylän historia, Poroteema, Puusta pitkälle -Ranuan puuteollisuus, Suoprojekti, Ketunmetsästy, Vesiposti, yhteinen Simojokiprojekti naapurikoulujen kanssa, Pettu-hätä-ravinnosta moderni terveystuote ja Kalastusprojekti. Oppilaat tekevät luokittain oman raportin teemasta tai koko koulun yhteisen, kuten taiteellisen Ranuan Lasten Kalevalan Impiön koulun kanssa.

Parhaillaan testaamme uutta ainutlaatuista pilkkimatokompostoria, jonka saimme Rauman OKL:n opiskelijoiden tuotegraduna. Sen kautta harjoitamme yrittäjäyyskasvatusta. Maaliskuun tyynenä pakkasaamuna lennätimme 5.-6. -luokkalaisten tekemää kuumailmapalloa. Värikäs pallo nousi noin 300 metrin korkeuteen ja innokkaat hiihtäjät hakivat sen takaisin uutta lennätystä varten. Toukokuussa voimme kuunnella musiikinopettajamme johdolla valmistunutta koululaulujen CD-levyä. Perinteenä oleva oppilaiden Kulttuurikuppila Kuhaus miettii jo ensi syksyn taiteidenyön iltojaohjelmaa.

kuhan.koulu@ranua.fi

Esikoululainen Matias kutoo kangaspuilla.

Kulttuurista vuoropuhelua Hannu Sahan kanssa

Filosofian tohtori Hannu Saha on kulttuurin ja taiteen alan monitoimihenkilö ja keskeinen vaikuttaja Taiteen keskustoimikunnan puheenjohtajana. Hän on toiminut aiemmin mm. Kansanmusiikki-instituutin johtajana sekä Kansantaiteenkeskuksen taiteellisena johtajana. Hän on kansanmusiikin ja -kulttuurin tutkija, joka on toiminut mm. Tampereen yliopiston etnomusikologian professorina sekä säveltäjänä ja muusikkona. Saha on jäsenenä Opetushallituksen Luovuus- ja kulttuurikasvatushanke Lähteen ohjausryhmässä. Kysyimme hänen näkemyksiään luovuudesta ja sen merkityksistä kulttuuripolitiikassa, koulutuksessa ja taidekasvatuksessa. Kyselijöinä olivat Heljä Järnefelt ja Marja-Liisa Visanti Opetushallituksesta.

Kulttuuripolitiikka ja luovuus

Kulttuurin kentässä on tällä hetkellä ajankohtaista opetusministeriön koordinoiman monialaisen Luovuusstrategiatyön kokoamis- ja toimeenpanovaihe. Luovuusstrategia on yksi tärkeimmistä yhteiskunnallisen kehittämisen linjauksista maassamme. Sitä edelsi vuonna 2003 valtion taidepoliittinen ohjelma ns. TAO-prosessi, joka sisälsi kulttuuripolitiikkaa ohjaavan ensimmäisen laajan mietinnön tavoitteineen. Tämän päivän toimintatapa on hallinnonalojen välinen. On tärkeää, että tehdään konkreettisia toimintaesityksiä ja luodaan sellaisia kehittämishankkeita kuten Luovuus- ja kulttuurikasvatushanke Lähde. Sen taustalla on kulttuuriperintökasvatushanke Suomen Tammi ja hyvien yhteistyömallien aikaansaamisen tarve.

Myös luovuusstrategia on prosessi. Taide ja kulttuuri ovat päässeet siinä mukaan innovaatiopolitiikan keskiöön, tieteen ja teknologian sekä myös koulutuksen ja kasvatuksen rinnalle. Luovuuskasvatus sitoo kulttuurin ja taiteen yksilölliseen elämänhallintaan, sosiaalisuuteen ja yhteiskuntaan. Nyt ajankohtaisia ovat taiteen soveltava käyttö ja sosiaaliset innovaatiot. Toimintaa luodaan hallinnonalojen välisesti ja osana sosiaalityötä. Taiteen soveltavasta käytöstä on jo nyt hienoja näyttöjä mm. Terveystta kulttuurissa -hankkeissa ja se voi vielä laajeta esim. sosiaalisen eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäisyyn sekä erillisuuden ymmärtämisen edistämiseen. Käynnistymässä oleva Hyvinvoiva lapsi -hanke liittyy myös sosiaalisiin innovaatioihin sekä myös kasvatukseen.

Taide sisältää kaiken
inhimillisen

Kuva: Marko Kallmari

Näyttämökuvaa Dialogi 2 -osahankkeen Punaiset ovet -musikaalista Vantaalta. Enemmän Dialogi 2 -draamapedagogiikasta s. 14.

Luovuus on nyt joka puolella esillä. Luovuus-sanaa ei kuitenkaan tulisi ryöstöviljellä tai käyttää hengiltä. Luovuus tulisi määritellä tapauskohtaisesti ja omasta näkökulmasta, eli *mitä* se on. Tällä hetkellä tärkeämmäksi nousee kysymys, *miten* luovuutta pitäisi edistää tai opettaa.

Mihin luovuutta tarvitaan?

Luovuus liittyy laajasti kaikkeen inhimilliseen toimintaan. Siksi kaikilla tulee edelleen olla mahdollisuus osallistua taiteellisen toiminnan muotoihin. Mielestäni kaikki ovat musikaalisia. Musiikin oppimista voidaan verrata puheen oppimiseen, jolloin musiikin kielen voi oppia. Viriketaustalla on suurempi paino kuin geneettisellä taustalla. Taide luo edellytyksiä yleisempienkin luovuuden prosessien ymmärtämiselle. Keskeistä on virikkeiden antaminen.

Arkielämän toimet edellyttävät monenlaista luovuutta kuten sisustaminen, pukeutuminen, ulkonäkökysymykset, ruoanlaitto jne. Lopputuloksena syntyy erilaista, uutta

ja innovatiivista. Esimerkiksi ruoanlaittoa voi verrata taiteelliseen prosessiin. Siinä tarvitaan tiedollista perustaa ja hiljaista kokemuseräistä tietoa. Niiden pohjalta voi luoda aivan uudenlaisia ruokalajeja.

Myös työelämä edellyttää monipuolista luovuusosaamista erilaisissa työtehtävissä. Luovuus on mielikuvitusta ja aistinvaraisuutta. Luovuus tarvitsee tietopohjaa ja kyvyn nähdä uudella tavalla. Tuloksena syntyy uusia ratkaisuja. Asiat voi nähdä myös liikkeenä, muunnellen tai uusia näkökulmia etsien. Siinä on luovuuspedagogiikan perusta. Mielikuvitusta ja inspiraatiota tulee ruokkia jatkuvasti.

Elämme kirjallisen kulttuurin aikaa, sanallisesti painottuneen tietokulttuurin keskellä. Kirjallisessa kulttuurissa syntyy ja on vallalla ns. virheen käsite. Kaikessa pyritään oikeellisuuteen eli asiat esitetään mahdollisimman ”oikealla” tavalla. Musiikissakin arvostetaan mahdollisimman virheetöntä suoritusta. Opimme lähes kaiken kirjallisten lähteiden pohjalta. Historiallinen kansankulttuuri oli

aistivaraisuuden aikaa, jolloin jokaisella yksilöllä oli vapaus muovata erilaista ja erilaila, kuten musiikissa muuntelemalla ja improvisoimalla. Yhteisistä ideoista syntyi aina uniikkia ja persoonallista musiikkia, jokainen esitysikin oli ainutkertainen. Luovuuden prosessi oli automaattisesti läsnä.

Mihin yhteiskunta ja työelämä tarvitsevat taidetta?

Taide liittyy moniin ulottuvuuksiin ihmisten elämässä ja hyvinvoinnin osana. *Taide luo hyvinvointia henkisesti, kulttuurisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti.* Jokaisella tulee olla oikeus taiteeseen. Taide sisältää kaiken inhimillisen. Elämänsisältönä se on ainutlaatuista. Henkisesti taide liittyy yksilöön, hänen sieluunsa, ruumiiseensa ja elämänarvoihinsa. Kulttuurisesti taide on itseisarvoista pääomaa, joka on luonteeltaan sekä pysyvää että muuntuvaa. Taiteella luodaan ja määritetään identiteettiä, symboliarvoja ja imagoja. Sosiaalisesti taide hyödynnetään myös terapiana ja sielunhoidollisena menetelmänä.

Nykyään korostetaan myös sitä, että taiteella on myös suoria ja epäsuoria taloudellisia vaikutuksia sekä monia seurannaisvaikutuksia. Taloudellisuutta ja työllisyyttä edistävät vaikutukset ovat tällä hetkellä esillä. Laman jälkeen syntyi ajatuksia taidealan liiketaloudellisesta tarkastelusta. Taide voidaan nykyään osaltaan mieltää myös jopa teollisuudenalaksi, johon ”sijoittamalla” pääsee voittoihin. Nyt etsitään mm. keinoja

kulttuurin tuotteistamiseksi ja kulttuurivientiin. Jälkimmäinen on lähtenyt hyvin liikkeelle kolmen ministeriön vauhdittamana (OPM, UM, KTM).

Miten taide rohkaisee luovuuteen?

Taiteen kautta voi ymmärtää luovuuden olemuksen, sen luonteen prosessina. Siinä on kyse myös uskalluksesta. Omakohtainen tekeminen auttaa ja johtaa uuteen asiaan tai oivalukseen. Suomalaisia voi pitää laulajakansana. Laulu on meissä syvällä, se voi ilmetä esim. lähes tiedostamattomana hyräilynä. Osaaminen tulee ottaa haltuun. Itsestään voi löytää asioita, joita ei tiennyt olevan olemassakaan. Voi kokea onnistumisen tunteita ja löytämisen ja tekemisen iloa. Ihmisten *aktivoiminen ja osallistaminen* ovat luovuuspedagogiikan tärkeitä metodeja. Luovuuspedagogiikan kannalta on tärkeää ymmärtää musiikkipedagogi Carl Orffin vanha viisaus: taiteen oppimisessa tärkeintä ei ole lopputulos vaan prosessi, joka siihen johtaa.

Miten yksilön luovuutta tai innovaatio-osaamista voi lisätä?

Ehkä kannattaisi unohtaa kirjallispainotteinen kulttuuri ja siirtyä elämyspohjaisempaan kulttuuriin. Taidekasvatus on luontevalla tavalla luovuuskasvatusta. Kouluissa tiedontulvaa on aivan liikaa. Niissä pitäisi siirtyä aistinvaraisempaan ja persoonalliseen kasvattamiseen. Ei pidä antaa valmiita malleja vaan pyrkiä tekemään *osallista-*

Mielikuvitusta ja inspiraatiota tulee ruokkia jatkuvasti

Tärkeitä ovat aktivointi ja osallistaminen

vien metodien kautta, lähestyä asioita itse tekemällä. Kaikkien tulee voida osallistua omien kykyjen mukaan. On hyvä, että taas keskustellaan taide- ja taitoaineiden asemasta opetuksessa, luovuuksstrategian kannalta niiden tilanne on kestävä.

Miten eläytymistä ja luovia taitoja voi opettaa?

Olennaista on, millä metodeilla luovuutta opetetaan ja siihen kannustetaan. Luovuuksstrategian ja luovuukspedagogiikan kannalta tulisi korostaa yleissivistävän koulutuksen merkitystä. On tärkeää, ettei koululaisia jätettäisi A- ja B-luokan kansalaisiksi jo pienestä pitäen. Tulisi antaa mahdollisuus ja luottaa taito- ja taideaineiden yleissivistävään merkitykseen.

Entä taide menetelmänä? Voidaan pyrkiä myös taide- ja tietoinesten integraatioon, mutta se on opettajille äärimmäisen vaativaa. Opettajankoulutus on nyt avainasemassa. Luovuukspedagogiikka tulisi saada siihen vahvemmin mukaan.

ITE-taiteessa, visuaalisessa nykykansantaiteessa, kuka tahansa voi tehdä mitä tahansa mistä tahansa materiaalista. ITE-taiteen irrottelu säteilee vilpittömyyttä, työn vapautta ja iloa. Se kannustaa luovaan vuoropuheluun, yhtäältä yleisö rakastaa liiteripicassojen töitä, toisaalta se haastaa kokeilemaan ja tekemään myös itse.

Onko taiteen kokeminen luova tilanne?

Taiteen kokeminen on aina luova tilanne. *Taide on tarkoitettu vuoropuheluksi.* Kokijalle taide voi olla virikkeellistä, virkistävää ja omaan tekemiseenkin haastavaa. Taide on myös sosiaalista kanssakäymistä. Taide on myös nautinnollista, se viihdyttää ja laukaisee paineita. Musiikki, kirjallisuus ja elokuva tarjoavat vapaata assosiointia. Taide antaa inspiraatiota, herättää tunteita ja ajatuksia. Se laukaisee meissä jotain, joskus vaikka inhoakin. Taide saa ihmiset pohtimaan omaa olemassaoloaan. Kokeminenkin voi siis olla luovan prosessin tärkeä muoto.

Miten luovuus näkyy nykyisessä tehtävässäsi?

Missä tahansa tehtävässä on mukana luovuuden prosessi. Puheenjohtajuus vaatii luovuutta, kykyä kuulla ja muodostaa kuulemastaan kokonaisuuksia. Ihmisiä on tarpeen herätellä. On tiedettävä pelin säännöt ja osattava soveltaa niitä. Onneksi aika pieni osa työstäni on pelkkää byrokratiaa tai edunvalvontaa, yhä enemmän siihen kuuluu opetusministeriön apuna pohtia kulttuuripolitiikan lyhyen tai pitkän linjan strategioita. Mahdollisimman luovasti. Tärkeimpänä tavoitteena on löytää parhaita mahdollisia ratkaisuja suomalaiseen taiteenedistämiseen. Kokouksissa taas on sallittava laaja keskustelu ja osattava vetää siitä olennaisimmat seikat johtopäätöksiksi. Seikin on luova prosessi.

Luovuus on
prosessi

www.taiteenkeskustoimikunta.fi
hannu.saha@minedu.fi

DIALOGI 2 -projekti teatterikasvatuksen asialla

Dialogi-yhteistyö käynnistyi 1990-luvun puolivälissä Suomen Näyttelijäliiton aloitteesta tutkia taidekasvatuksen tilaa ja erityisesti teatterikasvatuksen saamista kouluopetukseen. Ensimmäinen Dialogi-projekti käynnistyi vuonna 1996 Opetushallituksen tuella ja Teatterikorkeakoulun Täydennyskoulutuskeskuksen toimesta muutamissa pilottikouluissa ympäri Suomea. Yhteistyön tavoitteena oli syventää taideopetukseen liittyvän kokemuksellisen tiedon merkitystä oman kasvun välineenä sekä yhteisöllisenä prosessina. Dialogin ensimmäinen vaihe päättyi vuonna 2000.

Kehittämistyö jatkui vuonna 2003, jolloin käynnistettiin Dialogi 2 -teatterikasvatust-projekti. Sen tavoitteena on koulujen teatteri- ja draamaopetuksen kehittäminen sekä yhteistyöverkostojen luominen koulujen ja teattereiden välille. Dialogi 2 -työryhmään kuuluu 14 teatterin ja draamaopetuksen ammattilaisista.

Dialogi 2 -työryhmä on verkostoitunut koulu-yhteistyön kehittämisestä kiinnostuneiden teattereiden kanssa ja pyrkii sekä pitkäkestoisella kehitystyöllä että nopeammilla pilottikokeiluilla:

1. Vahvistamaan teatteri- ja draamaopetuksen asemaa kouluissa.
2. Terävöittämään teattereiden sisällä laaja-alaista teatteriajattelua. Lasten ja nuorten kanssa tehtävät yhteistyöhankkeet ja teatterien kasvatustehtävä tulisi saada lastenteatterin arvostuksen ohella keskusteluun ammattilaisten parissa.
3. Luomaan erilaisia toimivia teatterikasvatuksen malleja.

Kuva: Marko Kallmar

Draama- ja teatterikasvatus on tehokasta tunne- ja vuorovaikutusopetusta

Teatteriopetus on eräs parhaita keinoja käsitellä tunnetasolla persoonallisuuden kasvulle tärkeitä aiheita ja sillä on merkittävä osuus aidosti moniarvoisen yhteiskunnan edistämisessä. Teatterilla ja teatteriopetuksella on ennaltaehkäisevä voima olemaan oppimisessa; tulla ihmiseksi ja olla ihmisiksi. Sillä on myös luovuutta ruokkiva voima. Luovuuden merkitystä tulevaisuudessa on talouselämänkin puolelta ehditty peräänkuuluttaa.

Draama- ja teatterikasvatuksen merkityksestä on olemassa paljon tutkimustietoa, mm. Soile Rusasen väitöskirja vuodelta 2002 (Teatterikorkeakoulu). Rusasen tutkimus käsittelee oppilaiden kokemuksia draama- ja teatterikasvatuksesta. Tutkimuksen mukaan kokemukset ja oppiminen liittyivät omaan minään: itsetuntemus kasvoi, ilmaisutaidot kehittyivät ja keskittymiskyky lisääntyi.

Teatteri ei useimmissa Suomen kouluissa kuulu opetettaviin taideaineisiin. Tämä on ristiriidassa mm. Unescon kannan kanssa taidekasvatuksen ja etenkin draaman olennaisesta merkityksestä ihmiseksi kasvamisessa. Siksi Suomessa järjestetyn *European Arts in Education* -kongressin pohjalta laadittu Unescon julkaisu *Artistic practises and techniques from Europe and North America favouring social cohesion and peace* (Unesco 2005) keskittyy draamaan ja teatterikasvatukseen.

Draaman työmuotoja käytetään jatkuvasti

ti erilaisissa yhteyksissä kuten ihmissuhdekurseilla, työpaikkojen esiintymiskoulutuksessa, nuorisotyössä ja terapiamuotona. Draama- ja teatterikasvatuksen mahdollisuudet on tiedostettu, mutta kouluopetuksen pysyväksi osaksi teatteria ei ole otettu mukaan. Koulujen draamaopetus on ollut muutamien innostuneiden opettajien varassa - etenkin peruskoulun puolella. Lukioissa opiskelijat ovat voineet hakeutua erityislukioihin, joissa myös teatteritaiteen lukiodiplomin suorittaminen on ollut mahdollista. Lisäksi isommissa kaupungeissa lapsille ja nuorille on tarjolla (maksua vastaan) draama- ja teatterikurseja taiteen perusopetuksen muodossa. Nämä ovat hienoja mahdollisuuksia aktiivisten perheiden lapsille, mutta ne tavoittavat vain hyvin pienen osan koululaisista.

Taiteet, erityisesti teatteri, tarjoavat erinomaisen mahdollisuuden opettaa elämisen kannalta keskeisiä taitoja. Tunteiden, kommunikaation ja olemaan oppimisen tulisi olla tasa-arvoisesti kaikkien kouluopetuksessa henkisen hyvinvoinnin lähteenä. Draama- ja teatteriopetuksen alalta löytyy Suomessa vaadittavaa tietoa, taitoa, kokemusta ja tekijöitä. Kyse on arvovalinnasta, miten saada draama- ja teatteriopetus osaksi kaikkien

kouluopetusta, jos vain tahtoa löytyy. Tässä olisi merkittävä ja konkreettinen askel luovuspedagogiikan kehittämisessä.

Teattereiden kouluysteistyö

Teattereista on viime vuosina kuultu yhä enemmän tietoa koulujen kanssa tehdystä yhteistyöstä. Lasten ja nuorten ohjelmiston sekä kullisien takaisten kiertokäyntien ohella on järjestetty erilaisia työpajoja, vierailtu kouluilla kertomassa teatterin eri ammateista, toimittu koulujen kummeina ja toteutettu pitkäkestoisia taidekasvatusprojekteja. Kysyntä tälle teattereiden tekemälle yleistyölle on koulujen puolelta ollut vilkasta. Tämä ei ole ihme, sillä tällä hetkellä teatterit ovat usein ainoita tahoja, jotka voivat antaa lapsille ja nuorille kosketuksen draaman maailmaan.

Teattereiden kanssa toteutettavat yhteistyöhankkeet voivat tuoda oivan lisän kouluopetukseen. Teattereilla olisi mahdollisuus nousta merkittävään osaan suunniteltaessa ja järjestettäessä maamme teatteriopetusta. Halu siihen on monilla teattereilla vahva, koska kasvatus tehtävä on koettu tärkeäksi. Ilmiö ei ole outo - esimerkiksi Englannissa teatterien valtionapu on sidottu teatterien tarjoaman teatterikasvatuksen määrään. Yhteistyö paikallisten taidelaitosten kanssa yhdistettynä koulussa järjestettävään teatteri- ja draamaopetukseen voisi antaa monipuolisen ja eri katsantokannoilta rikkaan pohjan lasten ja nuorten teatterikasvatukselle.

Teatterikentällä on voimistunut näkemys teatteritoiminnan muuttumisesta siten, ettei pelkkä esitystoiminta enää riitä. Laajaalainen teatteriajattelu on leviämässä, missä teatterin merkitys on paljon enemmän kuin vain siellä tehtävät esitykset. Teatterin yhteisölliset tehtävät, suhde omaan paikallisympäristöönsä ja osallistavan teatterin muotojen mahdollisuudet ovat nostaneet keskeiseen asemaan yleistyön. Sen merkittävänä osana on teattereiden ja koulujen välinen yhteistyö. Tälle yhteiskuntapalvelulle ei kuitenkaan ole vielä olemassa rahoitusta tai vaikiintuneita toimintamuotoja.

Olosuhteiden pakottamana kouluysteistyö on usein teatteritoiminnan marginaalissa. Se tekee, joka ehtii ja jos ehtii. Keskeinen ongelma on jatkuvuuden puute. Koulujen kanssa tehtävää yhteistyötä ei voida suunnitella pitkällä tähtäimellä. Hienotkin

Kuva: Marko Kalmari

Luovuus on mielikuvitusta ja aistinvaraisuutta

projektit ovat usein vain määräaikaisia. Yhä useammalla teatterilla olisi tarve vakituksille yleisötyön tekijöille, jotka voisivat paitsi suunnitella niin myös käytännössä tehdä taidepedagogista työtä. Yleisötyön innokkaita ja idearikkaita osaajia löytyy sekä valmistuvista osallistavan teatterin ammattilaisista että teattereiden omasta taiteellisesta henkilökunnasta.

Teattereiden toimintaan saatava yleisötyön henkilöstöresurssi olisi merkittävä maanlaajuinen edistysaskel paitsi Suomen draama- ja

teatteriopetuksen kannalta niin myös teattereiden yhteisöllisen tehtävän toteuttamisen kannalta edistäänsään alueellista ankkuroitumista paikallisyhteisöihin. Hankkeen tärkein merkitys saavutetaan lapsille ja nuorille tarjottavan kokemuksellisen oppimisen muodossa, jota tapahtuu sekä teatteria katsottaessa että osallistavien työmuotojen ja varsinkin oman teatteritekemisen kautta.

Dialogi 2 -työryhmä:

INARI GRÖNHOLM, TaL
KARI JAGT, projektikoordinaattori, Teak
TINTTI KARPPINEN, draamaopettaja, FIDEA
HEIKKI MÄKELÄ, teatteriohjaaja
SOILE RUSANEN, lehtori, Stadia
HELENA RYTTI, näyttelijä, SNL
ANNE SANDSTRÖM, draamaopettaja, FIDEA:n pj.
VILLE SANDQVIST, näyttelijä, SNL:n pj.
PIRJO SINKO, opetusneuvos, OPH
TARJA-TUULIKKI TARSALA, näyttelijä, SNL
MARJUT TOIVANEN, näyttelijä, SNL
PASI VARJUS, opettaja, FIDEA
LOTTA VAULO, projektikoordinaattori
MARJO-RIITTA VENTOLA, lehtori, FIDEA

Artikkelin ohessa on näyttämökuvia Vaskivuoren musiikki- ja tanssilukion Punaiset ovet -musikaalin esityksestä Vantaan Martinus-salissa tammikuussa 2006. Näytelmän musiikki on Tuomari Nurmion, käsikirjoitus Joel Elstelän ja ohjaus Kari Jagtin. Punaiset ovet on esimerkki Dialogi 2:n koulujen draama- ja teatterikasvatuksen näkyvistä tuloksista.

kari.jagt@teak.fi

Identiteetti ja muutos

Opettajan työ on osaamisammatti, johon yhteiskunnassa vallitseva jatkuva muutos vaikuttaa. Lasten ja nuorten opettaminen selviytymään tietoyhteiskunnassa ja vastaamaan onnistuneesti koko ajan muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin vaatii opettajalta uusia osaamisen perusedellytyksiä. Silti yhteiskunnassa ei vielä ole kehittynyt sellaisia vankkoja käytäntöjä, toimintamalleja ja turvallisia instituutioita, joiden avulla näiden edellytysten välittyminen voisi kunnialla toteutua. Vanhat instituutiot tarjoavat vanhoja ratkaisuja, jotka eivät enää välttämättä toimikaan muuttuneissa olosuhteissa ja uudenlaiseksi kutoutuvassa todellisuudessa, vaikka teknologisen kehityksen myötä todellisuus on muodostunut jo tässä nyt-hetkessä yhä hankalammin määriteltäväksi. Se karttaa jäsenyyksiä ja luokitteluja eikä taivu määrittelyihin vaan koostuu yhä abstraktimmista ilmiöistä ja osista, joiden keskinäisiä suhteita, syitä ja vaikutuksia on vaikea ymmärtää. Mahdollisen rajat piirtyvät todellisuudessamme yhä uudelleen kumoutuakseen taas uuden tiedon edestä hetken kuluttua.

Modernissa koulussa tietojen eli yleissivistyksen ja taitojen eli osaamisen välittäminen samoin kuin tekemisen välineiden tuntemus ja itseluottamuksen lisääminen olivat ja ovat edelleen niitä olennaisimpia tehtäviä. Opettajan professioon sisältyy ammatillisen sisältöosaamisen lisäksi siten myös yhteiskunnallinen kasvatustehtävä samalla, kun opettaja on tärkeänä hahmona oppijan elämässä mukana muovaamassa hänen eettisen ja moraalisen identiteettinsä perustaa (Luukkanen 2000, 65).

On tapahtunut ja tapahtumassa jotain outoa: vaikka jo Aristoteles aikoinaan sanoi, että muutos on ajan toinen nimi, nyt muutos itse on muuttunut. Toimintaympäristön muutoksen tunnusmerkkeihin kuitenkin kuuluu se, että väistyvän aikakauden mukaiset lainalaisuudet eivät enää näyttäydy ennustettavana ja johdonmukaisina. Niinpä myöskään perinteiset, kulttuurin myötä syntyneet ja kansakunnan historian mukana kasvaneet instituutiot, organisaatiot ja totutut, pitkään hyvin palvel-

leet toimintamallit eivät lopulta tuotakaan sitä lopputulosta, jota odotetaan (ks. mm. Aaltonen & Wilenius 2002, 16-20; Mannerman 2004; Rubin & Linturi 2004).

Barth (1996, 183-191) jaottelee tapahtumisen kolmeen analyttiseen tasoon, makro-, väli- ja mikrotasoon (ks. myös Siivonen 2002). Yhteiskunnan makrotasolla muuttuneeseen muutokseen ja ikääntyneiden instituutioiden heikentymiseen liittyvät esimerkiksi niin globalisaation erilaiset ilmenemismuodot kuin paljon keskusteltu hyvinvointivaltion murentuminen ja perinteisten turvaverkkojen repeily. Organisaatioiden välitasolla esiin nousee verkostoitumisen, uudenlaisen johtajuuden ja joustavuuden muodot hierarkkisten ja vertikaalisten rakenteiden ja toimintamallien vanhentumisen ja haurastumisen vastapainona. Muutoksen muutos ei siten jätä yhtään instituutiota – ei koululaitostakaan – koskemattomaksi. Voidaan olettaa, että myös oppimisen jäyhät ja arvokkaat instituutiot joutu-

Kuva: Marko Kallmari

Näyttämökuvaa Vaskivuoren lukiolaisten Punaiset ovet -musikaalista Vantaalta.

vat lähivuosina voimakkaasti uudistumaan tavalla, jonka muodot eivät meille vielä yksiselitteisesti avaudu.

Yksittäisen ihmisen elämässä eli mikrotasolla tietoyhteiskuntaistumiseen – sillä tälläkin

nimellä muuttuvaa muutosta voidaan kutsua – liittyy teollisuusyhteiskunnassa vallalla olleen työvoiman uusintamisen perinteestä kumpuava oletus siitä, että hänen on jatkuvasi uudistettava osaamistaan. Pysyäkseen kärjellä hänen on opeteltava ja opittava elinikäisesti ja elämänlaajuisesti koko ajan uutta ja sitä myöten myös vanhasta pois, otettava elämyksellisesti osaa kaikkeen ja koko ajan ja oltava saatavilla vuorovaikutukseen 24/7/365 -aika-avaruudessa. (Hietanen & Rubin 2004).

Tässä myllerryksessä yksittäisen toimijan on yhä hankalampi olla aidosti luova ja vaikuttaa asioihin ja tapahtumiin – tai ainakin kokea, että niihin voidaan vaikuttaa. Niinpä tutkimuksen mukaan koulutusorganisaatioiden strategioissa ja niissä työtään tekevien tulevaisuudenkuvissakin korostetaan reaktiivisesti enemmänkin sitä, miten sopeuduttaisiin muutokseen ja uusiin haasteisiin sen sijaan, että mietittäisiin proaktiivisesti, kuinka itse kehityksen suuntaan ja laatuun voitaisiin paremmin vaikuttaa. Tulevaisuus näyttäytyy voimana, joka tulee, ei päätösten ja valintojen yhteiseltä ja tavoitellulta lopputulemalta. (Linturi & Rubin 2004, Rubin 2006). Kenelläkään ei silti ole yksinoikeutta tulevaisuuteen. Siinä missä aikaisemmat valinnat ja niiden seuraamukset ovat nykyisen todellisuutemme perusta, myös tulevaisuus rakentuu jo tapahtuneen päälle nyt tehtävien päätösten ja niiden seuraamusten yhteisvaikutuksista. Siispä pyrkimällä tekemään hyviä päätöksiä ja pohtimalla mahdollisia tulevaisuuksia nii-

den seuraamuksina voidaan toteutuvan tulevaisuuden laatuun vaikuttaa.

Erityisesti tiedotusvälineet ja tietoteknologinen kehitys tuovat todellisuutemme jatkuvasti uusia elementtejä mullistamalla modernia maailmankuvaa ja kampeamalla samalla yhteiskuntia kohti jotain uutta todellisuuden mallia. Instituutioiden sisälle on muodostumassa vähitellen kasvavia paineita, jotka aiheutuvat uudelleen muuttuneista tarpeista ja tulevaisuuden odotuksista. Viime vuosina on Suomessakin panostettu voimakkaasti huippuosaamiseen ja sitä edustaviin tutkimus- ja oppilaitoksiin. Rahoituksesta on tullut äärimmäisen ratkaiseva kysymys oppilaitosten olemassaololle – enää ei pelkkä perustehtävän hyvin tekeminen tunnu riittävän. Tarvitaan brändäystä, markkinointia, persoonallista särmää koululta kuin koululta. Kuitenkin keskinäistä kilpailua, erikoistumista ja keskittymistä suosivan ajattelun ohessa painotetaan verkottumista, vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Ristiriitaiset vaatimukset ja tarpeet juontuvat nekin yhteiskunnan muuttuvista tarpeista – vanhasta on paljon edelleen jäljellä ja voimassa samalla, kun uusi jo painaa päälle.

Tätä hallinnon pirstaleistumista ja etäännyttämistä arjen toiminnasta ja toimijoista koetaan vähentää puhumalla päätöksenteon läpinäkyvyydestä ja avoimuudesta, mutta kyse ei välttämättä olekaan näkyvyyden puutteesta tai asioiden tietoisesta, tahallisesta pimentämisestä. Ongelman ydin on pikemminkin sii-

nä, että vallan muodot käyvät tietoyhteiskuntaprosessin syentyessä yhä abstraktimmiksi samalla, kun päätöksiä vaativat asiat muuttuvat yhä monimutkaisemmiksi. Tietoa ei useinkaan ole asioista tarjolla liian vähän vaan pikemminkin liian paljon. On yhä vaikeampi muodostaa mielipiteitä yhteisistä asioista ja ottaa kantaa päätöstä vaativiin ilmiöihin, kun kokonaisuudet jäävät epämääräisiksi, tietoa tulee reaaliaikaisesti tulvimalla joka suunnasta ja asioiden ja tapahtumien kompleksiset yhteisvaikutukset tekevät tulevaisuuden vaihtoehtojen hahmottamisen ratkaisuisia yhä työläämmäksi.

Tarinoiden yhteiskunnassa brändistä on muodostumassa tärkeämpi tekijä tuotteen markkinoinnissa kuin laadusta tai sisällöstä ja kansainväliset viihdekanavat muokkaavat hyväksyttävyyden kriteerejä ja kulutuskäyttäytymisen normeja. Perinteisen rahatalouden ohella yhä tuotteliaammaksi muuttuva symbolitalous tuottaa konkreettista ja reaaliaikaista hyvinvointia hyvinkin virtuaalisilla ilmiöillä. (Ks. esim. Wilenius 2004; Aaltonen & Wilenius 2002). Tämän takia esimerkiksi lukiot joutuvat vähitellen markkinoimaan itseään brändeinä.

Pysyväistä ja muuttuvaa

Psykologian tutkimuksissa on käynyt ilmi, että ihmisen aivot muuttuvat tekniikan myötä. Uusia synapseja syntyy, kun tiedämme enemmän ja osaamme yhdistää asioita yhä uusilla tavoilla – luoda uutta. Vaikka luovuus her-

Keskeistä on
virikkeiden antaminen

mosolujen uusien yhteyksien myötä lisääntyä, kuitenkin inhimillinen kykymme tehdä havaintoja ympäristöstämme ei silti ole juuri muuttunut eikä nopeutunut aikojen kuluessa (Nyman 1988). Asioiden prosessointi vaatii samat toimenpiteet ja jäsenämme todellisuutta edelleen samalla tavalla loogisina perättäisyyksinä kuin aina ennenkin, vaikka tietoyhteiskunta tuottaa reaaliaikaista tietoa aistiemme käsiteltäväksi jatkuvina rinnakkaisuusina yhä monikaistaisemmalla tiedon valtatiellä. Kohtalonamme onkin yrittää löytää järkevä ja toimiva elämän reitti tietoyhteiskunnassa varusteina sama havainnointikyky ja -nopeus kuin kivikauden esiisillä ja -äideillä.

Myös identiteetin rakentumisessa pysyvien piirteiden ja muuntuvien ja joustavien rooliominaisuuksien välinen suhde on muuttunut, ja niinpä tämä identiteetin rakentuminen on päättymätön ja elinikäinen prosessi – emme siis onneksi ole koskaan lopullisesti valmiita. Identiteettiprosessi muodostaa tärkeän osan yhteiskunnan ja yhteisön kokonaisuutta, jota vasten peilaamme toiveitamme, odotuksiamme ja henkilökohtaisia ominaisuuksiamme. Tällä tavalla identiteettiprosessi tekee niin yksittäisen ihmisen kuin yhteiskunnan olemisesta mielekästä.

Identiteetti on representaatio, joka syntyy siitä, että etsimme niitä piirteitä muista, joihin emme halua tai joihin haluamme samaistua. Edetäkseen identiteetin rakentumisen prosessi vaatii jatkuvaa vuorovaikutusta ja

dialogia toisten kanssa. Tämän dialogin avulla luomme rajat itsemme ja toisten väliin ja ymmärrämme keitä olemme, mitä olemme ja mihin kuulumme kunakin elämän ajankohdana. Vuorovaikutuksen avulla täsmennämme sitä, millä tavalla tässä prosessissa eroamme toisista ja mikä tässä eroavuudessa on todella merkityksellistä – mikä tekee minusta juuri minut. Sen vuoksi identiteetin vakaus ja kestävyys ovat riippuvaisia myös siitä, kuinka pysyviksi ymmärrämme ihmisten väliset eroavuudet. (Taylor 1991).

Jotta yhteiskunta olisi ihmiselleen edes jollain tavalla käsitettävä ja hallittava kokonaisuus ja konkreettinen toimintaympäristö eikä pelkästään jokin ihmisen ulottumattomissa oleva abstrakti voima, ihmisen on viime kädessä organisoitava käsityksensä myös yhteiskunnasta suhteessa omaan identiteettiinsä. Tästä kumpuaa individualismi, joka on syventynyt ja muodostunut yhdeksi tärkeimmistä merkityksen lähteeksi nyky-yhteiskunnassa. Koska kuitenkin toimintaympäristö koko ajan laajentuu ja verkostoituu yhä tiheämmäksi, se, minkä kulloinkin ymmärrämme yhteiskunnaksi muuttuu myös erilaisiksi vaihteleviksi, päällekkäisiksi, limittäisiksi ja osin virtuaalisiksi mikroryhmiksi. (esim. Bauman 1996; Maffessoli 1996). Tämä kehitys johtaa siihen, että samalla kun ihmisellä on voimakas tarve kuulua johonkin, moraalinen ja sosiaalisuus ovat yhä enemmän riippuvaisia kulloisessakin tilanteessa yksilön identiteettiä vahvimmin rakentavan mikroryhmän arvois-

ta ja valinnoista (Rubin 2006). Puhutaan elämyksellisuudesta ja lifestyle-teollisuudesta ja identiteetti ymmärretään tällöin tuotteeksi, joka on sidoksissa markkinatalouden mekanismeihin eli niihin ominaisuuksiin, joita tarinayhteiskunnassa toimiville mikrororyhmille halutaan myydä. Hitaasti kehittyvän identiteetin ja tietoisesti omaksuttavissa olevien erilaisten elämäntyylien ja roolien välinen ero hämärtyy koko ajan.

Yksilönä elämysyhteiskunnassa

Samalla kun individualismista on tullut yksittäiselle ihmiselle tärkein merkityksen lähde, erilaiset itseän liittyvät projektit ovat niitä harvoja asioita, joissa ihmisellä on vielä lähes täydellinen kontrolli. Olemisen ja hyväksyttävyyden mallit muotoutuvat ja välittyvät meille yhä selkeämmin markkinoiden ja median kautta. Media syöttää nuorille näitä malleja kauniissa paketeissa, joiden viestinä on se, että jokaisella on oikeus olla mallin mukainen, siis olla markkinoilla määritellyllä tavalla kaunis ja sopiva ja tulla sitä kautta hyväksyttäväksi. Itse – oma mieli ja ruumis – muodostuukin näin uusien elämäntyylien ja roolien kokeilukentäksi, jolla vallitsee hyvin näennäinen vapaus. (Rubin 2000; ks. myös esim. Beck 1992; Berger & Luckmann 1995). Samalla vastuu omasta onnistumisesta taloudellisesti ja sosiaalisesti muodostaa yhä suuremman haasteen tälle kontrolloitavuudelle ja sitä kautta aidolle elämäntaloukselle.

Toisaalta individualismin haaste tuottaa useita rinnakkaisia ja tosijassa välittyviä todellisuuskuvia ja tulevaisuudenkuvia, joissa erilaiset ja vastakkaisetkin arvot, asenteet, rooliodotukset, ihanteet ja normit kilpailevat keskenään. Yksittäisen ihmisen tehtäväksi jää valinta näiden ristiriitaisuuksien välillä. (Rubin & Linturi 2001). Perinteiset käsitteet ja toimintamallit eivät kuitenkaan auta tässä valintatilanteessa, koska uusille asioille ja ilmiöille ei ole vielä aina edes nimiä, saati sitten historiaa. Vanhan totuuden mukaan kokemus luo viisautta ja sen kautta kehittyvät uudet käsitteet, toimintamallit ja suhtautumistavat samoin kuin traditiot, instituutiot ja muut todellisuuden hallinnan työkalut. Kuitenkaan meillä ei ole vielä kokemuksia tietoyhteiskunnasta tai tietoyhteiskunnan historiaa eikä siis työkalujakaan sen haltuunottamiseksi.

Uuden ja koko ajan muuttuvan todellisuuden olemuksesta ja ilmiöistä yritetään kertoa vanhalla kielellä ja totutuilla kuvilla ja siten ymmärtää ja hahmottaa muutosta aikaisemman pysyvyyden kehittämällä työkaluilla. Seurauksena on loputon nyt-hetki, paisuva nykyisyys, joka valtaa alaa menneen ja tulevan ymmärtämiseltä. Puhutaan elämyksellisyydestä, tarinayhteiskunnasta ja tunneälystä, kun nyt pitäisi painottaa kärsivällisyyttä, pitkäjänteistä harkintaa ja valintojen syiden ja seuraamusten ymmärtämistä. (Rubin 2000, 2006; Rubin & Linturi 2001). Kaivataan tyydytyksen tunnetta ja pyritään yhä nopeampaan toiveiden täyttymykseen ja tehokkuu-

Taiteen kautta voi ymmärtää luovuuden olemuksen, sen luonteen prosessina

teen. Ollaanko nyt unohtamassa menneen, jatkuvuuden ja syvällisyyden merkitys?

Ei siis ihme, että elämänhallinta muodostuu yhä vaikeammaksi. Tietoyhteiskunnan lapsella ja nuorella on kulutuskansalaiseksi vartuttuaan vaara muuttua aktiivisesta, toimivasta subjektista oman elämänsä objektiksi. Näin hänestä tulee väistämättä osa tapahtumaa, roolihenkilö oman elämänsä tarinassa, jonka kirjoittajaa ei kukaan tiedä ja jonka juonikin on hämärä. (Beck 1992; ks. myös Giddens 1991).

Muutoksessa luoviminen vaatii luovuutta. Kasvuprosessista kohti riippumatonta ja vahvaa identiteettiä tulee yhä turhauttavampi ja kipeämpi kokemus, kun kenellekään ei enää ole selvää, kaikkien vähiten ihmiselle itselleen, millainen on aidosti onnellinen ihminen ja miten saavutetaan hyvä elämä.

LÄHTEET:

- AALTONEN, M. & M. WILENIUS 2002. Osaamisen ennakointi. Pidemmälle tulevaisuuteen, syvemmälle osaamiseen. Edita, Helsinki.
- BARTH, F. 1996. Manifestasjon og prosess. Universitetsforlaget, Oslo
- BAUMAN, Z. 1996. Postmodernin lumo. Vastapaino, Tampere.
- BECK, U. 1992. Risk Society. Towards a New Modernity. Sage Publications, London, Thousand Oaks & New Delhi.
- BERGER, P. L. AND LUCKMANN T. 1995. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Like, Helsinki.
- GIDDENS, A. 1991, Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age. Polity Press, Blackwell Publishers, Cambridge.
- LUUKKANEN, O. 2000a. Opettaja vuonna 2010. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen ennakointihankkeen (OPEPRO) selvitys 15. Loppuraportti. Opetushallitus, Hakapaino, Helsinki.
- MAFFESSOLI, M. 1996. The Time of the Tribes. The Decline of Individualism in Mass Society. (Translated by D. Smith) Sage Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi.
- MANNERMAA, M. 2004. Heikoista signaaleista vahva tulevaisuus. WSOY, Helsinki.
- NYMAN, G. 1988. Tietotekniikka ja havaitsemisen psykologia. Psykologia 6/1988, ss. 425-431.
- RUBIN, A. 2000. Growing up in Social Transition: In Search of a Late-modern Identity. Annales Universitatis Turkuensis, Series B, Tom. 234, Humaniora. University of Turku, Turku.
- RUBIN, A. 2006. Muuttuva korkeakoulu. Turun kauppakorkeakoulun opettajien tulevaisuudenkuvat. Julkaisemista odottava tutkimusraportti.
- RUBIN, A. & HIETANEN, O. 2004. Opettämisen, oppimisen ja oppimisympäristöjen tutkimisen tulevaisuus Luku 9 julkaisussa Oppimisympäristöjen tutkimus ja alan tutkimuksen edistäminen Suomessa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:38, Helsingin yliopistopaino, ss. 29-33.
- RUBIN, A. & LINTURI, H. 2004. Muutoksen tulissa. Pienten lukioiden tulevaisuudenkuvat. Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen julkaisusarja 3/2004, Turku.
- RUBIN, A. & LINTURI, H., 2001. Transition in the Making. The Images of the Future in Education and Decision-making. Futures Vol. 33 No. 3-4, April/May 2001, ss. 267-305.
- SIIVONEN, K. 2002. Does European Union leave room for local identities? Locality as a cultural semiotic process. – Ethnologia Scandinavica vol. 32. Lund, Folkklivarkivet 2002, ss. 63-77.
- TAYLOR, C. 1991. The Ethics of Authenticity. Harvard University Press, Cambridge and London.
- WILENIUS, M. 2004. Luovaan talouteen. Kulttuuriosaaminen tulevaisuuden voimavarana. Edita, Helsinki.

Lisätietoja:

anita.rubin@tukkk.fi, www.tukkk.fi/tutu

Kasvattajan luovuus, hyve vai välttämättömyys?

Luovuus on yhteinen ja yhteisöllinen ilmiö. Se yhdistää ja erottaa. Se on suhteessa muihin ajassa vallalla oleviin ilmiöihin. Luovuudesta ja luovuuskasvatuksesta puhuminen vaikuttaa vanhanaikaiselta. Toista oli kaksikymmentä vuotta sitten. Samoin on yhteisöllisyyden laita. Jakaminen, varsinkaan antaminen ei ole päivän puheenaihe. Saaminen sen sijaan on. Ajan sankareita ovat nopeasti rikastuneet, lyhyellä ajalla paljon saaneet. Heistä ei puhuta luovina, vaan onnekkaina ja tehokkaina, joku ehkä ajattelee ahneina. Ovatko he luovia? Toiset ovat, toiset eivät. Yhteisöllisyyden kanssa lienee samoin. Hetkeksi meidät pysäytti hyökyaalto, olihan meillä lähes kaikilla tuttuja, jotka olivat oikeasti olleet osallisina maailmaa koetelleessa kauhutapahtumassa ja tehneet oikeita sankaritekoja. Meiltä löytyi yhtäkkiä yllättäviä kykyjä, osasimme improvisoida, osallistua, myötäelää ja auttaa. Mutta näin oli vain hetken.

Suomalaiset iloitsivat, kun kansainvälinen vertailu osoitti, että lapsemme suoriutuvat hyvin matematiikan tehtävistä ja oppivat lukemaan ja kirjoittamaan mallikkaasti. Tehokkuus, suorittaminen ja valmennus olivat kannattaneet. Tämä on tietysti hyvä asia ja luovuuttakin on tarvittu. Menestyksen toinen puoli on pelottavasti jonkun menettämistä. Ja näin on jo käynyt. Siinäkin on kyse luovuudesta, tosin toisenlaisesta luovuudesta. Kun lapsi opiskelee koulussa enemmän matematiikkaa, hänen täytyy samanaikaisesti opiskella jotain muuta vähemmän. Se jotain on taidetta, musiikkia, kuvataidetta, kirjallisuutta, tanssia, teatteria, liikuntaa, käsitöitä.

Taideopetuksen resurssit ovat vähentyneet ja ovat edelleen vähentymässä. Näin on käynyt sekä opetustuntien määrässä ja opettajien tietotaidossa. Peruskoulun taiteen opitunnit eivät enää riitä pätevien taideopet-

tajien palkkaamiseen. Taiteesta on tullut sivutoimista. Vaikka Suomessa on korkeatasoisia taideoppilaitoksia myös harrastajien tarpeisiin, se ei korvaa yleissivistävän opetuksen tehtävää. Oppilaitoksiin pyritään ja parhaat valitaan. Yleensä hakijat tulevat perheistä, joissa jo harrastetaan taidetta. Eriarvoisuus lisääntyy ja taide jatkaa elitististä elämäänsä. Taide ei yhdistä.

Seuraava askel tässä on suunnitelma karsia kasvattajien, opettajien ja lastentarhanopettajien koulutuksessa annettavaa taideopetusta.

Taiteen yhteisöllisyyttä kuvastaa episodi Vantaan kaupungissa keväällä 2005. Kaupunginhallitus esitti valtuustolle, että kunnassa pidättäydytään rahapulan vuoksi taidehankinnoista seuraavien viiden vuoden aikana? Olivatko vanhemmat huolissaan lastensa taidekasvatuksesta? Eivät! Päätös sai

Kuori: Jho Elo

Garderobi-osahankkeen oppilastöiden ajankuua: kokokokauden korkokenkä värjätystä wc-paperista ja kultakäädyt makaronista.

heti tukea julkisuudessa. Monet suosittelivat vielä pidempää ajanjaksoa tai peräti taidehankinnoista kokonaan luopumista. Perustelut olivat vanhoja tuttuja: ”Valtiokin tukee taiteilijoita. Palvelut on saatava ensin kuntoon. Ensin leipä, sitten sirkushuvit.”

Kasvatuspsykologina olen joutunut ja ollut oikeutettu osallistumaan keskusteluihin luovuuden merkityksestä suhteessa lapsen kasvuun ja kehitykseen. Roolinani on ollut toimia puolestapuhujana. Se on tietysti sopinut, vaikka en ole koskaan itseäni erityisenä luovuuden asiantuntijana pitänyt. En ole luovuutta tutkinut, vaikka minulle luovuus tarkoittaakin tutkivaa mieltä. Se helpottaa elämäni ja siitä on tullut minulle ajattelutapa. Minun ei tarvitse heti onnistua, koska voin kokeilla useita kertoja ja tehdä eri tavalla. Kaikki eivät ajattele samalla tavoin. Joku toinen kokee saavansa turvaa

rutiineista, samana toistuvista tapahtumista. Minä taas pidän yllätyksistä ja olen utelias. Pidän siitä, että voi vaikuttaa ja muuttaa. Kokeilematta en tiedä, onko toisia vaihtoehtoja. Enkä niiden paremmuudesta voi mitään sanoa niitä tutkimatta. Me molemmat, minä ja joku toinen, olemme oppineet kokemustemme kautta. Meitä on sekä rohkaistu että rajoitettu. Se taito on vahvistunut, jonka olen itse kokenut merkittäväksi. Yksin en ole oppinut enkä myöskään siksi että olisin luonteeltani erityisen luova. Olen tarvinnut minulle tärkeiden ihmisten tukea ja kannusta. Joku hyötykin luovuudesta on ollut. Pulma on helpottunut tai tullut muuten hyvä mieli. Kun tuntuu, että asiat juuttuvat, maistuvat puulta tulee tarve tehdä toisella tavalla. Ja heti virkistyy. Luovuus ei ole itsetarkoitus, vaan keino päästä irti juuttuneesta tilanteesta. On sitten kysy-

mys pulmista, ihmissuhteista tai talon rakentamisesta. On siinä vaaransakin. Taloa ei kannata rakentaa pelkästään luovasti. Se tarvitsee muitakin ominaisuuksia. Hyvä talo on kestävä. Se antaa suojaa. Se sijaitsee josain ja näyttää joltain. Se on myös tehty jostain aineesta ja joku on sen tehnyt. Onko luovuus taito vai ominaisuus. Ainakin hyvässä talossa se on molempia. Se on taitavasti rakennettu ja se on jonkinlainen.

Jo pelkästään arjessa luovuus on monenlaista. Luova puhuja ei välttämättä aina kohtaa luovaa kuuntelijaa. Eikä luova kuuntelija välttämättä ole itse luova puhuja. Voiko silloin kaksi ihmistä koskaan ymmärtää luovuutta samalla tavoin. Aika vaikeaa se on.

Haastattelin vuosina 2000-2005 neljäsataa esikoistaan odottavaa äitiä ja isää hyvän vanhemman ominaisuuksista. Luovuus sai vähän huomiota; vain 0,75 prosenttia vastaajista piti sitä tärkeänä. Vanhemmat nimesivät kuitenkin lukuisia luovuuteen läheisesti liittyviä ominaisuuksia, kuten joustavuuden, leikkimielisyyden, kekseliäisyyden, mielikuvituksen ja innostavuuden. Niitäkin piti tärkeinä vain kuutisen prosenttia vastaajista. Tulos ei yllättänyt. Luovuuden ja taitteen arvostus ovat samaa luokkaa.

Filosofi Immanuel Kantin mukaan taidetta on työ, joka antaa eräänlaisen illuusion vaivattomuudesta ja leikinomaisuudesta. Taidetoiminta näyttää niin helpolta, että sitä voi tehdä kuka tahansa, lapsikin. Monet ajattelevat, että miksi niin helpolta näyttää

Kuva: Tyko Elo

Garderobi-osahankkeen oppilastyönä "Nahka-Adidas" terwapaperista.

västä pitäisi maksaa. He unohtavat, että helpolta näyttävän takana on paljon työtä.

Yritysmailman menestysopit ohjaavat kuntien opetus-, sosiaali- ja terveystalujen strategioiden suunnittelua unohtaen sen, että menestyvän yrityksen elinehto on uusiutuminen. Ilman luovuutta uusiutuminen on mahdotonta. Innovatiivisuus ja luovuus ovat strategisen johtajuuden ydinkäsitteitä. Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen suunnittelijat ovat vasta heräämässä, koska juuri uusituista opetussuunnitelmista saa etsimällä etsiä luovuusmainintoja.

Luovuuden käsitteen tekee hankalaksi se, että totuuksia on monta. Olisihan paljon helpompaa, jos olisi olemassa yksi objektiivinen mittari, jolla voitaisiin vertailla luovuutta ja ei-luovuutta tai hyvää ja huonoa luovuutta.

Kannattaako edes pohtia kasvattajan luovuutta, jos sen arvostus on vähäistä ja määrittäminen pulmallista? Totta kai kannattaa, sillä luova kasvattaja löytää ratkaisuja, eikä joudu umpikujaan. Vaikka ensimmäinen ratkaisuyritys ei ehkä onnistuisi, jo yrittäminen antaa voimia ja uskallusta kokeilla.

Kasvattaja voi korvata puuttuvan taidon harjaannuttamalla toista taitoa ja päästä siten samaan päämäärään. Puhevammainen opettaja Celestine Frenét kehitti toiminnallisen opetusmenetelmän. Psykoterapeutti Milton Erickson keskittyi puheen sijasta hypnoosiin ja suggestioon, koska halvaus oli tehnyt hänen puheensa epäselväksi. Psykiatri Eero Riikonen taas kollegoineen on alkanut puhua masennuksesta piiloilona. Kun terapiassa asiakkaan kanssa puhutaan ilosta, vaikka piilossa olevasta, voidaan puhua enemmän hyvästä olost ja mennä kohti hyvinvointia.

Luovuus ei välttämättä ihastuta, koska yllätyksellinen ratkaisu hämmentää. Vastaanottaja, etenkin taiteen katsoja ja kuulija, yrittää ymmärtää luovaa tuotosta. Uusi ratkaisu ei välttämättä heti avaudu ulkopuolisille.

Joidenkin mielestä luovuuden varjopuoli on se, että luova lapsi ja aikuinen saattavat olla hankalasti hallittavia - etenkin vallalla. Luova ihminen voi myös olla vaikeasti ennakoitavissa.

Luovuus on osa mielenterveyttä. Ihminen selviytyy vaikeuksista tekemällä kokemastaan selviytymistarinoita. Tarinan kokoaminen on luovaa toimintaa, joka edellyttää luomisen taitoja. Yksi kirjoittaa, toinen maalaa, kolmas rakentaa, neljäs näyttölee, viides

viljelee, kuudes tekee jotain muuta. Tarinan kokoaja voi käyttää hyväksi toisten tekemiä tarinoita, kuunnella musiikkia, lukea kirjoja, katsella kuvia, kutoa villapaitoja.

Luovuutta on yleistä ja erityistä. Kun se liittyy taitoihin ja tahtoon, kykyihin ja motivaatioon, se on lahjakkuutta. Se on ajattelun sujuvuutta, avoimuutta erilaisille kokemuksille, uteliaisuutta, herkkyyttä yksityiskohtille. Esimerkiksi samoja pilviä katselevat voivat kuvailla samaa kokemusta aivan erilailla: Toinen kuvaa pilvien muotoa, väriä, liikettä ja kuvittelee niille inhimillisiä rooleja ja tapahtumia. Toinen taas toteaa fyysisiä ominaisuuksia, veden ainesosia ja ennustaa tulevaa säätä. Kumpikin tietää ja kuvittelee, mutta eri lähtökohdista, eri menetelmin ja eri tarkoitukseen.

Luovuuden ajattelemisen lahjakkuutena voi olla ansa. Kasvattaja saattaa eksyä pitämään luovuutta ominaisuutena, joka toisella on ja toisella ei. Luovuus pitää nähdä toimintana, joka vaatii taitoja - ja näitä taitoja voi harjoitella. Luova kokeilee ja tekee tekoja monilla tavoin. Kasvattajan luovuutta on löytää uusia paremmin toimivia keinoja. Vahvistamalla näitä pääsee eroon toimimattomista.

Suuri osa lapsiperheistä tasapainoilee ainakin ajoittain suurten menojen ja pienten tulojen ristiriidassa. Niukkuus voi olla kuormittava ja lamaannuttava rasite tai luovuuden yllälyke. Luova keksii ja toteuttaa pienistä ja vaatimattomista aineksista suuria elämyksiä.

Garderobi-osahankkeen innovatiivinen lakritsikenkä.

Kuva: Tyko Elo

sinikka.kuosmanen@etu.inet.fi

Luovuus on elämän suola

Oppiainejakoisessa koulussamme helposti asetetaan kysymys: Minkä oppiaineen opetukseen tällainen luovuuteen kannustava opetusmenetelmä, innovaatioprosessi, kuuluu? Niin tässä esimerkkitapauksessa kuin yleisestikin vastaus on, että ei yksinomaan minkään yhden oppiaineen vaan lähestulkoon kaikkien. Jatkossa käytän opetusmenetelmän tilalla opiskelumenetelmän käsitettä korostaakseni oppilaan ja opiskelijan roolia oppimisessa.

Innovaatioprosessi opiskelumenetelmänä

Edellä kuvatun innovaatioprosessin toteuttaminen on yksi esimerkki vuoden 2006 TÄMÄ TOIMII! -teknologiakilpailusta 1.–6. luokkalaistilalle. Niinpä kuvattu innovaatioprosessi on toteutettu teknologian opetuksen kontekstissa.

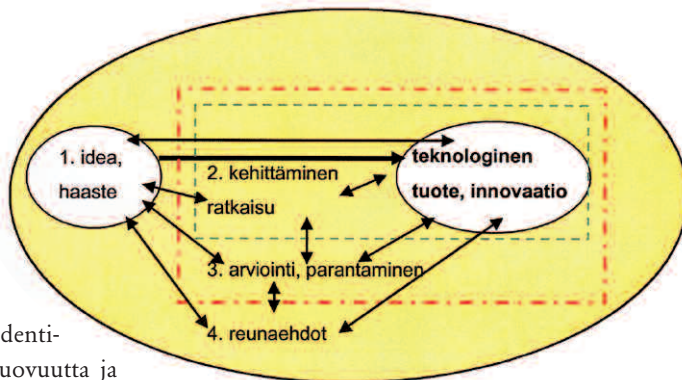
Uudet opetussuunnitelmien perusteet ovat tuoneet teknologian ja sen opetuksen maamme kaikkiin kouluihin teknologia-aihekokonaisuusina. Kunkin aihekokonaisuuden,

siis myös teknologian, tavoitteiden ja sisältöjen tulee näkyä monien oppiaineiden opetuksessa. Niinpä innovaatioprosessin teknologian kehittämisprosessina tulisi myös siirtyä monien oppiaineiden opetusmenetelmäksi. Tähän kannustaa myös poikkitieteellisyys teknologian oleellisena piirteinä.

Kuvassa (sivulla 30) olen kuvannut innovaatioprosessin vaiheet ja niiden väliset vuorovaikutussuhteet. Jokainen innovaatioprosessi on tapahtuma, jossa tekijä joutuu ennalta ”näkemään” ja luomaan jotain sellaista, mitä vielä ei ole olemassa, jotain aivan uutta. Lisäksi innovaatioprosesseilla ei ole mitään kaiken kattavaa yhteistä metodia, joten jokainen prosessi on tässä suhteessa ainutkertainen. Niinpä kussakin prosessissa luovuudella ja innovatiivisuudella on erittäin merkittävä rooli. Eri vaiheiden näkökulmasta prosessissa tarvitaan erityyppistä luovuutta.

Prosessi alkaa ideasta tai haasteesta, johon etsitään ratkaisua. Idea syntyy pääsääntöisesti jostakin ihmisen kokemasta ongelmasta tai tarpeesta, mikä voi kuulua minkä tahansa tieteen, yhteiskunnan sektorin tai kulttuurin alaan. Vaihe vaatii omanlaisiaan luovuutta; kykyä ”nähdä” haasteita tai ideoita ympäristössä, ongelmaherkkyyttä sekä kykyä kyseenalaistaa.

Innovaatioprosessin vaiheet ja niiden väliset vuorovaikutussuhteet (Levävaara 2006).

Ongelmien ja haasteiden identifiointi johtaa toisentyypistä luovuutta ja innovatiivisuutta vaativaan prosessointiin, joka tuottaa ainakin teknologisia ideoita. Parhaassa tai paremminkin toivotussa tapauksessa prosessi jatkuu ideoiden mallintamisen, toteuttamisen ja kehittämisen kautta innovaatioon. Ideoiden mallintaminen, etenkin niiden toteuttaminen ja kehittäminen sisältävät testaamista, tutkimista ja uusia ideoita. Monesti joudutaan palaamaan lähtörutuun takaisin. Tässä vaiheessa myös osaamisella, erityisesti luonnontieteiden ja matematiikan tiedollisella ja taidollisella osaamisella on oleellinen rooli.

Koko prosessia innovaatioineen arvioidaan, parannellaan ja sitä ohjaavat erityyppiset reunaehdot. Arviointi näkökulmia ovat mm. kestävä kehitys, tuotteen käytettävyyden ja hyödyllisyys, lainsäädäntö ja eri kulttuurit. Reunaehdoista mainittakoon koko ihmiskunnan, yhteiskunnan tai tietyn ihmisryhmän arvot ja eettiset näkemykset sekä taloudelliset, sosiaaliset, uskonnolliset ja poliittiset tekijät. Näiden tekijöiden ja innovaation kehittämisen yhteensovittaminen vaatii omantyyppistään luovuutta, kykyä tarkastella prosessiin vaikuttavia tekijöitä ja reunaehdotja uusista näkökulmista.

Edetäkseen innovaatioprosessi vaatii monen eri tieteenalan asiantuntijoiden, koulun kontekstissa monen eri oppiaineen opetuksen yhteistyötä.

Innovaatioprosessi ja oppiaineet

Opiskelumenetelmänä innovaatioprosessi on käytössä jossain määrin jo ainakin matematiikan, fysiikan, kemian ja käsityön tunneilla, mutta melko pelkistettynä. Luonnontieteiden, erityisesti fysiikan, tunneilla menetelmä ilmenee erityisesti avoimina tehtävinä, kuten suunnittele jokin laite johonkin tiettyyn tarkoitukseen tai mitä hyötyä tästä ja tästä fysiikan periaatteesta tai ilmiöstä on arkielämän kannalta. Innovaatio jää usein idean tasolle, vaikka ainakin josain määrin olisi mahdollista jatkaa ideasta eteenpäin. Matematiikassa menetelmän käyttö ilmenee vastaavalla tavalla. Käsityön tunneilla innovoidaan mm. uusia tapoja saada vettä saunan kiukaalle.

Opiskelumenetelmän leviämisen tietä eri oppiaineiden opiskeluun voi avata pohtimalla innovatiivisuuden ja luovuuden ilmenemismuotoja. Ilmenemismuoto voi olla vaikkapa uusi idea, merkitys, tulkinta, käytänne, tuote tai prosessi. Mikä yleissivistävän opetuksen oppiaineista on sellainen, ettei mikään luovuuden ilmenemismuoto siihen soveltuisi? Erityisesti uusien merkitysten ja tulkintojen pohdinta soveltuu kaikkien koulun opetukseen, myös humanististen oppiaineiden tunneille.

Perinteisesti innovaatioprosessin tuotteena on pidetty esineellistä tuotetta. Tämä käsitys on kaventanut innovaatioprosessin käyttöön ottoa koulun opiskelumenetelmänä. Teknologinen tuote, innovaatio, voi olla myös aineellinen, tieto- tai palvelutuote tai näiden erilainen yhdistelmä. Innovaation ymmärtäminen monipuolisesti laajentaa innovaatioprosessin soveltuvuutta opetukseen. Esineellisen tuotteen innovointi soveltuu erinomaisesti mm. taito- ja taideaineiden opetukseen, matematiikkaan sekä luonnontieteisiin. Tieto- ja palvelutuotteen innovatiivinen kehittyminen soveltuu kaikkeen opetukseen.

Lisäksi innovaatioprosessin haltuunottoa eri oppiaineisiin voi lähteä pohtimaan kuvassa esittämäni prosessin eri vaiheiden näkökulmasta. Kukin vaihe kannustaa erityyppiseen luovuuteen, joten kutakin vaihetta voidaan jo sinällään pitää opetusmenetelmänä. Prosessin ideat ja haasteet löytyvät minkä tahansa tieteen, yhteiskunnan sektorin tai kulttuurin alalta. Niinpä ensimmäinen vaihe on siirrettävissä minkä tahansa oppiaineen opetukseen. Myös arviointi ja reunaehdot edustavat mm. yhteiskuntaa, arvomaailmaamme ja eettisiä näkemyksiämme laajasti, joten niidenkin luova sekä innovatiivinen pohdinta soveltuu kaikkeen opetukseen.

Mitä enemmän oppilaat ja opiskelijat hallitsevat eri oppiaineiden käsitteistöä ja taitoja, sitä monipuolisempiin ja syvempiin in-

novaatioprosesseihin he kykenevät ja sitä enemmän he samalla myös oppivat lisää luovuutta, innovatiivisuutta, ajattelua, taitoja ja käsitteitä.

Innovaatioprosessi luo teknologista kulttuuria

Ihmisen luonteen uteliaisuus, tiedon- ja mukavuudenhaluisuus ovat johtaneet ainakin kahteen kulttuuriseen prosessiin, tieteelliseen ja teknologiseen. Tieteellisellä prosessilla ihminen pyrkii *ymmärtämään maailmankaikkeutta* ja sen ilmiöitä yhä paremmin. Teknologisella prosessilla, joka on myös kulttuurinen prosessi, hän taas pyrkii *muuttamaan maailmaa* itselleen yhä hyödyllisemmäksi ja mieluisammaksi. Tieteelliselle prosessille vastakkaisuuntainen teknologien prosessi luo teknologisen kulttuurin, joka on yksi kokonaiskulttuurin osajärjestelmä ja jolla on oma roolinsa kaikkien osakulttuurien kokonaiskentässä.

LÄHTEET:

- LEVÄVAARA, HANNELE. 2006. Teknologian käsite perusopetuksen kontekstissa. Fysiikan laudaturtutkielma. Helsingin yliopisto. Fysikaalisten tieteiden laitos.
- OPETUSMINISTERIÖ. 2004. Luovuuskertomus. Ehdotus hallitusohjelmassa tarkoitetun luovuusstrategian tekemisen luonteesta, lähtökohdista ja toteuttamisen tavoista. Opetusministeriön julkaisuja 2004:4. Helsinki. Yliopistopaino.

hannele.levavaara@piilila.fi

Teknologian opetus ja luovuus

Uuden perusopetuksen opetussuunnitelman aihekokonaisuus ”Ihminen ja teknologia” iskee nimellään asian ytimeen; ensin on ihminen ja vasta sitten teknologia. Luonnonympäristö ilmioineen kaikkineen on olemassa ilman ihmistäkin. Mutta rakennettu ympäristö, teknologia, ei ’kasva puissa’, vaan sen tekee ihminen, ei kukaan muu. Teknologinen prosessi on ollut ja on edelleenkin luonteeltaan hyvin luova ja innovatiivinen. Jo ihmiskunnan alkuvaiheissa kehitettiin monia keksintöjä, joiden tarkoituksena oli turvata elämisen mahdollisuudet ja parantaa ja helpottaa muutenkin elämisen laatua. Merkittävimpiä muinaisia, edelleenkin käytössämme olevia teknologisia innovaatioita lienevät pyörä ja aura. Teknologian innovatiivinen prosessi on edelleenkin käynnissä. Rakennettu ympäristö muuttaa jatkuvasti muotoaan ihmisen toiminnan seurauksena. Näin ei tapahdu vain ns. teknologiayritysten tutkimus- ja tuotekehitysyksiköissä, vaan myös monien ’arkipäivän’ luovien ja innovatiivisten ihmisen toimesta.

Luovuus teknologian opetuksen keskiössä

Vaikka joskus tuntuu, että kaikki on jo keksitty, ei se voi pitää paikkaansa. Maailma tuskin jämähtää paikoilleen vuonna 2006. Suurin osa asioista on vielä keksimättä. Tämä viesti pitäisi välittää myös lapsille ja nuorille teknologian opetuksessa. Luovuus ja innovatiivisuus ovatkin teknologisen prosessin keskeisiä piirteitä. Kansainvälisen teknologian opetuksen järjestön määritelmän mukaan ”Technology is Human Innovation in Action” (ITEA, 2000). Määritelmä on osuva, koska se korostaa teknologiaa ihmislähtöisenä luovana ja innovatiivisena toimintana. Teknologinen prosessi ei siis tähtää ensisijaisesti luonnonilmiön löytämiseen (discovery), joka ihmisestä riippumatta jo on olemassa, vaan se on prosessi, jolla vastataan moninaiisiin tarpeisiimme saada suojaa ja asua, liikkuu, saada ruokaa, kommunikoida, jne. Ilman ihmistä ei olisi teknologiaa. (Hacker & Barden, 1988).

Mitä vaikutuksia tällä on teknologian opetukseen? Ensinnäkin, jos teknologian olemus ihmislähtöisenä luovana prosessina hyväksytään, ei teknologian opetukseen voi olla pelkkää teknologian taustalla vaikuttavien luonnonilmiöiden tutkimista. Eikä se myöskään voi olla pelkkää jo olemassa olevien teknologioiden toimintaperiaatteiden tutkimista. Ajatellaanpa tässä yhteydessä esimerkiksi taideopetusta pelkästään tutustumisella taiteen eri tyyliuuntiin ja välineisiin sekä työtapoihin, joilla sitä tehdään. Opiskeltaisiin taiteesta, mutta ei taidetta, eli ei milloinkaan otettaisi taiteen työkaluja ja välineitä käyttöön ja tehtäisi taidetta maalamalla, veistämällä, esittämällä jne. Olisiko tällainen taiteen perusolemuksen mukaista opetusta? Samalla tavalla teknologian opetuksessa voidaan kysyä, riittääkö pelkkä tutustuminen jo olemassa olevaan teknologiaan ja sen taustalla vaikuttaviin luonnonilmiöihin. Mielestäni ei riitä, vaan oppilaiden

täytyisi myös päästä suunnittelemaan, soveltamaan ja tekemään teknologiaa. Myöskään pelkkä työtapojen, välineiden ja materiaalien ymmärtäminen ja taito käyttää, yhdistellä ja muokata niitä ei sellaisenaan riitä saamaan aikaan innovaatioita. Tarvitaan herkkyyttä nähdä ongelmia, epäkohtia ja tarpeita, jotka toimivat teknologisen ongelmaratkaisuprosessin alkuna.

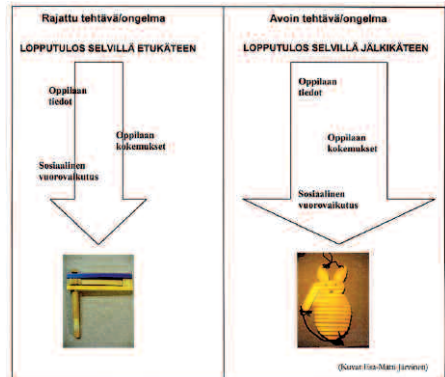
Kun lisääntynyt ymmärrys teknologiasta, mukaan lukien työvälineiden ja materiaalien hallinta, yhdistetään kykyyn havaita mahdollisuuksia saada aikaan parannuksia rakennetussa ympäristössämme ollaan lähellä Adamsin (1995, 99) ajatusta asiasta:

”Tuntemani menestyneet keksijät tunnistavat ongelmia erittäin helposti. He havaitsivat elämän pieniä puutteita tai vaikeuksia, joihin heidän tuntemaansa teknologiaa voi soveltaa.”

Luovuudessa on usein kyse rohkeasta ja kriittisestä asenteesta vallitsevaan; halutaan muutosta ja nähdään ympärillä mahdollisuuksia. Parhaimmillaan luova toiminta on aivan kuin leikittelyä ideoilla. Tämän soisi näkyvän myös teknologian opetuksessa. Hyvä esimerkki uudenaikaisista näkökulmista tavanomaisiin asioihin ja ideoilla leikittelystä on Niksi-Pirkka. Miten kekseliäitä käyttötarkoituksia esimerkiksi pyykkipojille onkaan vuosien varrella saatu lukea Niksi-Pirkasta! Tyypillistä ajattelutapaa keksijällekin! Kysyin kerran erältä yhdysvaltalaiselta keksijältä, josko hän voisi tiivistää keksijälle tyypillisen

mielenlaadun. Vastaus oli: ”Thinking outside the Box”. Vapaasti käännettynä siis tapa ajatella perinteisestä poikkeavalla tavalla. Näin ajatellen saadaan ongelmiin uutta ja luovaa näkökulmaa. Keksinnöt tapahtuvatkin harvoin ’tyhjiössä’, vaan niissä yhdistellään jo olemassa olevia teknologioita uudella, luovalla, soveltavalla tavalla (Bender, 1991).

Seuraavana yksinkertainen esimerkki siitä, miten perinteisen käsityön kontekstissa voitaisiin ottaa askeleita luovuuden lähteille:

Tarkastelemalla edellä esitettyä kuviota huomataan, että vasemmalla kulkeva ’prosessi-nuoli’ ei johda minkäänlaiseen uuteen, vaan jo olemassa olevan kertaalleen kopioimiseen. Kyseessä on perinteisen räikän konstruktio, joita on vastaavalla tavalla tehty satojen vuosien ajan. Näitä edelleen tekemällä ei maailma tässä suhteessa muutu. Tällaisessa prosessissa oppilas etenee aivan kuin kapeassa putkessa, jossa ei juurikaan ole mahdollisuuksia

hänelle kertyneiden tietojen ja kokemusten hyödyntämiseen. Myöskin sosiaalinen vuoro-vaikutus ja siitä mahdollisesti hyötyminen on minimaalista. Lopputulos on kaikkien tiedossa eikä luovuudelle sijaa löydy.

Voisiko näinkin perinteiseen asiaan saada uudenlaista, luovaa näkökulmaa? Yksi mahdollisuus on muotoilla ongelma väljemmin tyyliin ”tehtävänä on suunnitella ja valmistaa kätevästi yhdellä kädellä käytettävä ’räpätin’”. Tällöin prosessin lähtökohta on avoimempi luonteeltaan ja johtaa useisiin vaihtoehtoisin ratkaisumalleihin. Kuviossa oikealla puolella näkyikin uudenlainen, raikas ja innovatiivinen näkökulma räikästä. Kun oppilaalta kysyttiin ’jänsiräpättimen’ idean taustoja, hän kertoi, että oli vedellyt koulun käytävillä olevia makkarapaneleita jäätelötikulla ja sai idean tuosta kokemuksesta. Eli avoimemmassa tilanteessa oppilaalla oli mahdollisuus tuoda ongelmanratkaisuun omia kokemuksiaan ja ideoitaan. Oppilaalle voisi kertoa myös, että hänen tulkintansa räikästä on ”Human Innovation in Action” ja kannustaa häntä etsimään jatkossakin tavanomaisille asioille rohkeasti uusia, raikkaita, luovia näkökulmia. Tähän yhteyteen sopinee myös kertoa Ristomatti Ratian innovatiivisesta näkökulmasta perinteiseen löylykauhahan. Kun Ratia yritti heittää vettä perinteis-

sellä kauhalla suunnittelemaalleen Pikku-tonttu kiukaalle, vesi lorisi enemmänkin pitkin kiukaan kylkiä kuin kiukaan reiästä kiville. Ratia pohti asiaa ja käänsi kauhan 180 astetta, jolloin ratkaisuksi syntyi varreltaan ontto kauha, jolla vesi saadaan tarkalleen kiukaan kiville. Tämäkin on hyvä esimerkki siitä, kuinka jo olemassa oleviin tuttuihinkin asioihin voi saada uutta näkökulmaa ennakkoluulottomalla ja rohkealla ajattelulla.

Lopuksi

Uskallus tehdä eri tavalla kuin muut on yksi tärkeä luovan ihmisen ominaisuus. Tässä sopinee viitata Piagetin (1970) ajatuksiin yleensäkin kasvatuksen päämäärästä kasvattaa ihmisiä, jotka pystyvät tekemään uusia asioita eivätkä toista ja kopioi aikaisempien sukupolvien aikaansaannoksia – ihmisiä, jotka ovat luovia, innovatiivisia ja uuden löytäjiä.

Teknologian opetuksessa erityisesti olisi tärkeää saada lapset passiivisesta objektista aktiivisiksi subjekteiksi. Kun tähän yhdistetään vielä John Deweyn tuttu idea tekemällä oppimisesta, ollaan teknologian opetuksen pedagogiikan ytimessä.

Vaikka teknologian opetuksessa onkin tärkeää *antaa lapsille valmiuksia ymmärtää rakennettua ympäristöämme (teknologiaa) ja siihen keskeisesti liittyviä toiminnan periaatteita.*

Teknologian opetuksen tulisi myös *antaa lapsille mahdollisuuksia suunnitella, kehittää ja soveltaa teknologiaa.*

Lapsi tarvitsee
turvallisen
ympäristön
luovuudelle ja sen kehittymiseen
kasvamisen yhteydessä

Jos toisena mainittu päämäärä jää saavuttamatta, teknologian opetuksesta jää puuttumaan keskeisin, nimittäin koko idea siitä miten rakennettu ympäristö on kehittynyt ja edelleen kehittyä ihmisen toiminnan kautta. (mm. Sparkes, 1993; Järvinen, 2001). Teknologista prosessia ei siis varsinaisesti ohjaa ”totuusfunktio”, mutta hyötynäkökohdat, tarkoituksenmukaisuus ja toimivuus. Teknologiasa luonnonilmiö sinällään ei ole kiinnostuksen kohteena, vaan ilmiön vaikutus ihmisen rakentamassa teknologisessa kokonaisuudessa. Tällä ei tarkoiteta tieteen ja teknologian vastakkainasettelua, vaan pyritään nostamaan esiin niiden toimintaprosessien ominaispiirteitä. (Sparkes, 1993; Niiniluoto, 1984). Useinhan sitä paitsi tiedemiehen ja teknologin roolit sekoittuvat tutkimus- ja kehittämistyössä. Näin tapahtuu monesti myös teknologian opetuksessa. Teknologian opetusta onkin luonnollista toteuttaa oppiainerajoja ylittävällä integroivalla lähestymistavalla. Teknologia itsessään on niin poikkitieteellistä, että sen opetuskaan ei voi lokeroitua pelkästään jonkin oppiaineen yhteydessä toteuttavaksi puuhasteluksi. Teknologian opetusta ei voi ’omia’ luonnontieteiden opetus eikä käsityön opetus. Teknologiasa on ripaus tiedettä, matematiikkaa, taidetta, käden taitoja ja aitoa innovatiivista ongelmanratkaisua. Nämä tulisi näkyä myös sen opetuksessa.

LÄHTEET:

- ADAMS, J. (1995). Insinööriin maailma. Jyväskylä: Art House Oy.
- BENDER, L. (1991). Invention. Dorling Kindersley: London.
- HACKER, M. & BARDEN, R. (1988). Living with Technology. Albany, New York: Delmar Publishers, Inc.
- ITEA (International Technology Education Association) (2000). Standards for Technological Literacy; Content for the Study of Technology. Reston, VA: ITEA.
- JÄRVINEN, E-M. (2001). Education about and through Technology. In search of more appropriate pedagogical approaches to technology education. Acta Universitatis Ouluensis/Scientiae Rerum Socialium E50. Oulu: Oulu University Press. (<http://herkules oulu.fi/isbn9514264878/>)
- JÄRVINEN, E-M. & TWYFORD, J. (2000). The Influences of Socio-cultural interaction upon children's thinking and actions in prescribed and open-ended problem solving situations (An investigation involving Design and Technology lessons in English and Finnish primary schools). International Journal of Technology and Design Education, 10, 21-41.
- NIINILUOTO, I. (1984). Tekniikan filosofiasta. Kirjassa Tiede, filosofia ja maailmankatsomus. Helsinki. Otava.
- PIAGET, J. (1970). Science of Education and the Psychology of the Child. New York. Orion.
- SPARKES, J. (1993). Some differences between science and technology. Teoksessa R. McCormick, C. Newey & J. Sparkes (toim.), Technology for Technology Education. London: Addison-Wesley Publishing Company.

*Lisätietoja:
Teknologiakasvatus NYT! -projekti:
www oulu.fi/teknokas
esa-matti.jarvinen@oulu.fi*

Luovat kädet, luova mieli

Kädentaidot ja käsillä tekeminen kuuluvat monen ammatin perusosaamiseen, ei vain käsityöhön. Kirurgi, hammaslääkäri tai sähköasentaja tarvitsee kädentaitoja siinä missä käsityöläinenkin, puhumattakaan aivan tavallisista ihmisistä ja arkipäivän tilanteista. Käsityön voima löytyy sen moninaisuudesta. Monipuolisesti toteutettuna käsityö kehittää kehoa kokonaisvaltaisesti: kuten motoriikkaa, aistitoimintoja, ongelmanratkaisutaitoa, suunnitelmallisuutta, luovuutta, ilmaisuja, ajattelua ja itsetuntoa.

Käsityössä lähtökohtana ovat taito, taitaminen, tuote ja tuotteiden suunnittelu sekä taitavuus käsityöllisten materiaalien, välineiden ja tekniikoiden käytössä niin suunnitellun kuin valmistuksen yhteydessä. Näihin liittyviä proseduraalisia taitoja (taitotieto, toimintatieto) oppii vain tekemällä, taitoja harjoittamalla. Taitoon kuuluu myös tietoinen ajattelu ja harkinta, kielellinen kommunikointi ja sen mahdollistama uusien asioiden oppiminen, ennalta harkitseminen sekä valmius muodostaa systemaattinen yleiskäsitys tehtävästä työstä. Mekaaninen tekeminen ilman ymmärrystä tekemisestä ei ole kuitenkaan sellaista taitoa, jota käsityö edellyttää. Taitoon liittyy aina myös toiminnan periaatteiden, kokonaisuuden ja eettisen vastuun ymmärtäminen, mikä edellyttää alan peruskäsitteiden tajuamista ja tämän taidon kehittämistä.

Kädentaidot eivät siis löydy vain taitavista käsistä, vaan siihen liittyy ennen kaikkea se, miten silmät, aistit, kädet ja mieli tekevät yhteistyötä. Tähän liittyy ajattelua, asioiden yhdistämistä ja käsittämistä. Sattumaa ei lie ne se, että käsityö ja käsittää termeillä on sama etymologinen perusta, eikä ole tuulesta

temmattua myöskään sanonta ”käsillä ajatteleminen” tai ”käsillä katsominen”.

Perinteisen käsityön ohella käsityötaide, kuten käsityötaiteen perusopetus vie ajattelun vielä pidemmälle, ohi perinteisesti käsityöhön liitetyn harkitsevan teknisiin ratkaisuihin tähtäävän ajattelun. Käsityötaiteelle on merkityksellistä se, että taitavan tuotteiden valmistamisen ja ongelmanratkaisuun liittyvän pohdinnan lisäksi tekijä käsittelee ajatuksiaan, tunteitaan ja mielensä liikkeitä suhteessa ympäröivään maailmaan ja sisällyttää ne lopulta syntyvään tuotteeseen tai tuotokseen. Merkittäväksi tekijäksi muodostuu asioihin kantaa ottaminen sekä tekemisprosessin ja tuotoksen näkyväksi saattaminen. Kuvaan tätä termillä *näyttätyminen*¹, jolla tarkoitan sitä, että tekijä tuo esiin oman tekemisensä, taitonsa, ymmärryksensä, tunteensa ja kokemuksensa.

Innostamisen pedagogiikka kädentaitojen kehittämisessä

Näyttätyminen liittyy käsityön esille tuomiseen. On ilo huomata, kuinka käsityön arvo on taas nousussa ja se on löytänyt uudelleen nuoret. Media² on viime aikoina

tuonut käsityötä merkittävästi esille. Yleisön edessä pipoja virkkaavat pojat tai kahvilassa säännöllisesti kokoontuvat ja ahkerasti neulepuikkoja heiluttavat tytöt kuvaavat sellaista käsityön näyttäytymistä, jossa tekijä haluaa tuoda taitonsa ja ilonsa käsillä tekemistä muiden nähtäväksi, koettavaksi, käsiteltäväksi ja tulkittavaksi. Tämä kertoo myös siitä, että käsityöstä löytyy yksi arjenläheinen elämisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen tapa. Ja kaikki tämä tapahtuu vapaaehtoisesti, pelkästä käsillä tekemisen ilosta. Näyttäytymisen edellyttääkin, että yksilö on innostunut ja halukas tekemään aloitteen itsensä ja taitonsa esiin tuomiseksi³.

Sosiokulttuurisen innostamisen käsitteellä kulkeva pedagoginen suuntaus tähtää juuri tällaisen innostuksen syntymiseen ja ylläpitämiseen⁴. *Innostaminen* liittyy elämään, es-tetiikkaan, etiikkaan ja ennen kaikkea persoonalliseen asennoitumiseen ja luovuuteen. Siinä tavoitteena on, että yksilö tiedostaa itsensä toimivana, aistivana, tekevä-nä ja kykenevänä kokemaan elämyksiä. Osallistuva ihminen on sosiaalinen ja kulttuurista kehittävä. Hän on aktiivinen oman elämänsä luoja, jolloin käsin tekemisellä on merkitystä myös hyvinolon tuottajana ja henkisenä kasvupilarina. Tämä näkyy myös muissa kädentaitoja vaativissa ammateissa. Innostaminen on ennen kaikkea asennoitumista uuden kohtaamiseen positiivisena haasteena sekä aistien hermistämistä yleensä ottamaan vastaan uutta ja ennen kokema-

tonta, sitä, mitä on vastassa. Erityisen tärkeää käsityön opetuksessa on, että lapsissa, nuorissa ja aikuisissa herätetään innostus käsillä tekemiseen, taitojen kehittämiseen ja tavoitteiden asettamiseen. Nämä voivat toimia pohjana myös myöhemmälle harrastuneisuudelle tai mahdollisesti kimmokkeena moneen eri alan ammatilliseen koulutukseen. Innostuminen, uuden kohtaamisen taito sekä kokonais- ja osatavoitteiden asettaminen on monen ammatin ydintä.

Edellä kuvatut nuoret ovat innostuneita käsillä tekemiseen. Heitä tuskin tarvitsee enää innostaa, vaan heistä huokuu innostus uuden etsimiseen, yhteisöllisyyteen, yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen toisten kanssa. Parhaimmillaan käsityön opetus on sitä, että ulkoapäin tuleva *innostaminen* muuttuu ihmisen omaksi *innostumiseksi*. Eli hän osaa itse etsiä ja löytää innostuksen, inspiraation ja tekemisen lähteitä sekä osaa ilmaista niistä syntyviä prosesseja edelleen toisille ihmisille.

Luovaa ongelmaherkkyttä

Kädentaitoja ei määritellä vain tiettyjä tuloksia tuottavana tekemisenä, kykyä tai valmiutena, vaan myös tekemisen ja toimimisen hyvänä laatuna, taitavana suoriutumisenä, ammattitaitona. Taitojen perusta on jokaisessa ihmisessä itsessään, ja taitavuus syntyy systemaattisen ja pitkäjänteisen harjoittelun avulla. Yhden taidon opittuaan, oppi- ja saa motivaatiota oppia uusia, yhä vaati-

Luovuus on uskallusta
ajatella toisin

vampia taitoja. Taidot ja tiedot ovat ihmisen pääomaa, hänen käyntikorttinsa, jolla hän kertoo itsestään ja ominaisuuksistaan. Ne ovat myös yksilön tulevaisuuden peruspilareita, joiden avulla selvittään eteen tulevista asioista ja kokemuksista.

Kädentaitojen kehittämisen tehtävä on taiteen tavoin ennen kaikkea tuottaa uusia tapoja ajatella, ei niinkään tuottaa vain uusia esineitä maailmaan. Tekemisen prosessi on merkityksellinen, sillä parhaimmillaan sen aikana kasvaa tekijän itseymmärrys ja tietämys omista henkilökohtaisista tavoista ratkaista eteen tulevia ongelmia luovalla ja persoonallisella tavalla. Tämä edellyttää myös sitä, että tekijä osaa tuoda oman pohdintansa esiin muiden ihmisten koettavaksi, käsiteltäväksi ja tulkittavaksi. Tähän tähtää sosio-kulttuurinen kasvatus, eli siihen, että tekijä kykenee sanallistamaan ajatuksiaan, tekemistään ja mielen liikkeitään sekä kykenee jakamaan ne toisten kanssa. Kyse on yhteistoinnallisesta prosessista, joka nostaa huomion kohteeksi sosiaalisen vuorovaikutuksen ja jaetun ongelmanratkaisun merkityksen⁵. Merkityksellistä tässä on se, että kaikki tai osa ryhmän jäsenistä luo vuorovaikutuksessa rakentuvan tuen avulla jotain sellaista, mikä ei yksin olisi mahdollista. Innostamisen periaatteet tähtäävät siihen, että ongelma pyritään tekemään kiinnostavaksi sekä saamaan oppijoissa aikaan osallistumista, aloitteellisuutta ja ongelman vuorovaikutuksellista pohdintaa⁶. Eli herkistetään oppijoita on-

gelmille, jolloin ne koetaan läheisemmiksi ja omiksi. Toiminnassa korostetaan yksilöiden persoonallista panosta ja vahvistetaan yhteisöllisesti yksilöiden luovuutta ja taitoja.

Vaikka käsityössä tekniikoiden, materiaalien, välineiden ja työtapojen käytön taitaminen ja ymmärtäminen ovat tärkeitä taitamisen osa-alueita, ovat ne ennen kaikkea välineitä luovaan ilmaisuun, jossa tekijän aistimaailma on vahvasti mukana. Luovuus⁷ näkyy eri tilanteissa eri tavalla, kuten luovana tapana ratkaista ongelmia tai luovana materiaalien ja työtapojen yhdistämisenä. Luovuutta voi kuvata myös leikkittelynä, jossa leikitään ajatuksilla, materiaaleilla tai käsitteillä. Leikki ei kuitenkaan pelkästään riitä luovaan työskentelyyn tai uusien luovien tuotteiden synnyttämiseen, vaan siihen tarvitaan myös pitkäjänteistä, kurinalaista työtä. Tämä johtaa uusien ideoiden syntymiseen ja antaa hedelmällisen perustan asioiden yhdistämiselle. Kurinalaisuuteen liittyy ennen kaikkea kunkin alan tekniikoiden, materiaalien, välineiden ja työtapojen opettelu. Vasta niiden tuntemuksen jälkeen on pohjaa assosoida ja luoda omaperäisesti jotain uutta. Luova prosessi vaatii aikaa ja rauhallista pohtimista. Luovuus ei kuki kiireessä, sitä ei voi sitoa määräaikaan, eikä sitä voi pakottaa tulemaan esiin. Mutta mitä enemmän ihminen pääsee käsiksi sisäisiin kokemuksiinsa ja hiljaiseen, ihmisen sisällä olevaan piiloiseen tietoon, sitä suuremmat mahdollisuudet hänellä on herkistyä kysy-

mysten edessä ja kehittää omaa persoonallista luovuuttaan ja luovaa asennettaan. Luovat kädet kehittävät luovaa mieltä.

Luovuuden käsite on kaksijakoinen. Toisaalta siihen liittyy haastetta, miten kehittää ihmisessä luovuutta esimerkiksi käsityön tai taiteen avulla. Toisaalta se on taidekasvatuksen väline, jossa se käsitetään avoimeksi suhtautumiseksi maailmaan, itseän ja toisiin. Luova ihminen näkee maailman epätäydellisenä ja näkee tilaa sille, että voisi luoda sinne jotain uutta. Hän haluaa erottua ja löytää tarpeen luovalle toiminnalleen: ”hän kokeilee, koettelee ja saattaa itsensä vastakkain kaiken sen kanssa, mitä jo on”, kuten Juha Varto toteaa⁸. Kaaos, epäselvyys ja epäjatkuvuus ovat luovuuden ehtoja. Vastaavasti monotonisuus ja tasaisuus eivät herättele luovuutta, mutta ehkä kuitenkin herättävät halun sekoittaa tasaista jatkumoa. Tähän tarvitaan myös innostamista, rohkaisua astua tuntemattomille vesille kokeilemaan uusia virtoja. Tarvitaan rajojen ylitystä ja mielen herkkyyttä, jotta luovuus saisi tuulta siipiensä alle. Luova yksilö tarvitsee kuitenkin tietyn taidollisen ja tiedollisen pohjan, josta lähteä rakentamaan uudenlaista kokonaisuutta, sillä luovuus ei ole uuden luomista sinällään, vaan ennen kaikkea vanhojen asioiden uudelleen löytämistä, vanhan soveltamista ja uusien merkitysten assosiointia.

Vaikka teknologia kehittyi ja maailma digitalisoituu, säilyi kuitenkin kädentaitojen

merkitys osana tuottavaa toimintaa. Myös teknologia tarvitsee käsin tekijää. Siitä huolimatta, että ongelmat olisivat teknologian monimutkaisia kysymyksiä, vaativat nekin aivojen, käden ja silmän yhteistyötä. Ei voida myöskään unohtaa sitä, että huolimatta teknologian kehityksestä käsien välityksellä maailma jäsenyy, ihminen säilyttää kosketuksen aistisuuteen, inhimilliseen reaali-maailmaan ja ihmisenä olemiseen. Inhimillisyyden tarvitaan toisia ihmisiä ja sosiaalista vuorovaikutusta toisten ihmisten, ei koneiden kanssa.

seiija.karppinen@helsinki.fi

¹ KARPPINEN, S. 2005, 167-171. Mitä taide tekee käsityöstä? Käsityötaitteen perusopetuksen käsitteellinen analyysi. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Soveltavan kasvatustieteen laitos.

² kuten Helsingin Sanomat artikkelissaan 31.3.2006

³ KARPPINEN, S. 2005, 167-169. Mitä taide tekee käsityöstä? Käsityötaitteen perusopetuksen käsitteellinen analyysi.

⁴ KURKI, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

⁵ Ks. esim. KUMPULAINEN, K. 2002. Yhteistoiminnallinen oppiminen vertaisryhmässä: Tutkimuskatsaus. Kasvatus 33, 3/2002, 252-265; HAKKARAINEN, K. 2000. Oppiminen osallistumisen prosessina.

Aikuiskasvatus 2/2000, 84-94; Karppinen, S. 2005. Mt.

⁶ KARPPINEN, S. 2005, 139. Mitä taide tekee käsityöstä? Käsityötaitteen perusopetuksen käsitteellinen analyysi.

⁷ Ks. esim. UUSIKYLÄ, K. 2003. Onko luova hulluus mielen terveyttä? Teoksessa: J. Varto, M. Saarnivaara & H. Tervahattu (toim.) Kohtaamisia taiteen ja tutkimisen maastoissa. Artefakta 13. Akatiimi, 70-79.

⁸ VARTO, J. 2003, 100. Kauneuden taito. Tampereen yliopisto.

Innostavasti energiansäästöistä

Me kaikki tarvitsemme ja käytämme päivittäin energiaa, lämpöä, sähköä ja lämmintä vettä. Energia-asioiden opettaminen on haasteellinen tehtävä. Energia on asiana vaikea hahmottaa ja kokonaiskuvan rakentaminen energiakysymyksistä on hankalaa aikuisillekin. Lapsille energia-asioita voi opettaa käytännönläheisesti ja hauskaasti. Tokaluokkalaisten energiansäästöviikolla perheytään energia-asioihin monipuolisen ja innostavan Hei, kaikki toimii! -opetuspaketin avulla.

Jo 10 vuotta tokaluokkalaisten energiansäästöviikkoa on vietetty vuosittain viikolla 41. osana valtakunnallista energiansäästöviikkoa. Joka vuosi puolet ikäluokasta eli noin 20 000 tokaluokkalaista viettää Energiansäästöviikkoa. Teemaviikon kohderyhmänä ovat peruskoulun tokaluokkalaiset, jotka juuri opettelevat itsenäistä toimintaa myös kodin ulkopuolella.

Konkreettisia energiansäästötekoja

Viikon aikana energiateemaa voidaan käsitellä joka päivä yhden tai kahden oppitunneksen ajan ”Hei, kaikki toimii!” -aineiston avulla.

Opetuspaketti sisältää Tarmo Koiviston piirtämän Lasten energiakirjan sekä opettajan oppaan. Materiaali antaa tietoa energian käsitteenä, energian tuotannosta, sen järkevästä käytöstä ja säästämisestä sekä sen ympäristövaikutuksista. Paikalliset energia-yhtiöt tukevat Motivan, Lasten Keskuksen ja opettajien yhteistyössä kehittämän opetuspaketin hankintaa kouluille.

Materiaalipaketti sisältää myös energiansäästön väijykortin ja koko luokan yhteisen agenttiraportin. Pienet energia-agentit toteuttavat viikon aikana Energiansäästön

väijykortissa annettuja tehtäviä itsenäisesti sekä opettajan että vanhempien avustuksella. Suoritetut tehtävät kootaan energiansäästön agenttiraporttiin päivittäin. Käytännön energiansäästötöiden avulla opetellaan säästeliästä energiankäyttöä sekä kotona että koulussa.

Energiakilpailu kruunaa tokaluokkalaisten energiansäästöviikon

Vuosittain järjestettävä energiakilpailu on Tokaluokkalaisten energiansäästöviikon huipentuma. Luokat toteuttavat kilpailutyön opettajan ohjauksessa energiansäästöviikon jälkeen.

Kilpailuehdotuksen toteutustapa on vapaa, mutta sen tulee kuvata energiansäästöä tai uusiutuvia energiamuotoja. Kilpailutöiksi on saapunut koko luokan yhdessä tekemiä julisteita, pelejä, kirjoja, askartelutöitä, piirustuksia, kuvakollaaseja, diaesityksiä, laulujen sanoituksia ja jopa kokonaisen kylän pienoismalli. Voittajatyön tehnyt luokka on perinteisesti palkittu opintomatalla Korkeasaareen ja Tiedekeskus Heurekaan. Lisäksi kaikki kilpailuun osallistuneet luokat saavat kunniakirjan.

Vuoden 2005 valtakunnallisen Energiansäästökilpailun voitti Joensuu Pataluodon koulun 2A -luokka kekseliäällä Energiansäästörobotillaan. Luokan oppilaat olivat askarrelleet robotin, jonka sisuksista löytyy hyödyllisiä energiansäästövinkejä.

Opit toimivat käytännössä

Hei, kaikki toimii! -opetusmateriaalin vaikutuksia on kartoitettu osana eurooppalaista projektia. Arviointiin osallistui 12 luokkaa, jotka olivat käyttäneet Hei, kaikki toimii! -opetuspakettia vuoden energiansäästöviikolla. Vastauksia saatiin 211 oppilaalta, 180 vanhemmalta ja 12 opettajalta.

Sekä vanhempien että opettajien mukaan viikon aikana annettu opetus lisäsi energiansäästöä oppilaiden keskuudessa ja vaikutti positiivisesti heidän asenteisiinsa energiansäästöä kohtaan. Valtaosa kyselyyn vastanneista vanhemmista kertoi lapsen koulussa oppimien energiansäästöasioiden kannustaneen koko perhettä toimimaan aiempaa energiatehokkaammin.

Lisätietoa:

Suvi Salmela, Motiva Oy, 09 - 8565 3128

Irmeli Mikkonen, Motiva Oy, 09 - 8565 3113,

www.motiva.fi/tokat

”Tehokas” luovuus; bisneksen ja evoluution paradoksi

”Alussa Jumala loi taivaan ja maan. Maa oli autio ja tyhjä, pimeys peitti syvyydet, ja Jumalan henki liikkui vetten yllä.” (1 Moos: 1-2)

Abrahamin perillisten: juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin luomismyyttien mukaan ainoalla oikealla Jumalalla oli maailman piirustukset ja luomisen ehdoton monopoli. Myös muiden uskontojen luomismyyteissä alkukaaoksen ja tyhjyyden sisältä syntyy ensin luova tahto, joka alkaa synnyttää luonnonilmiöitä ja eliöitä, eri mytologioissa hiukan erilaisina variaatioina.

Lusiferin, langenneen enkelin, synty oli niminomaan se, että hän halusi myös luoda ja uhmasi näin Jumalalle kuuluvaa luomisen monopolia. Samoin gnostilaisissa myyteissä taivaasta karkotettu langennut aioni Sofia rikkoi luomisen monopolia halutesaan luoda itse.

Oman aikamme tulkintaa luomisen monopolista kuvaa yksinkertainen Googlesta tehty haku sanoilla ”luomisen monopoli”. Hakutulokset ei suinkaan kerro alkumyyteistä, vaan tuottaa osuman sivulle, jossa kerrotaan, että Euroopan keskuspankilla on rahaperustan luomisen monopoli. Englanniksi suoritettu haku avaa puolestaan sivun, jolla kerrotaan: *”Interest based economy and monopol of capital creation are main causes of poverty and injustice in the world”* (European Institute for Interest Free Economy).

Myös puhuessamme luonnosta käytämme, asiaa juurikaan ajattelemta, uskontojen myyttisiä rakenteita: ”Luonto on luonut, luonto on muovaillut, luonto on ratkaissut asian näin”. Luonto saa puheessamme juma-

lien intentionaalisen, tarkoitushakuisen, kreationistisen roolin.

Sana ”luovuus” alkaa olla maailmassa niin usein toistettu, että sen kuullessaan pelkkä varmistimen poisto pistoolista ei enää auta, kuten vanhassa kulttuurissa koskevassa fraasisa. Välttyäkseen puhki kulutetulta käsitteeltä pitäisi kulkea korvatulpat korvissa. Semiootikkona rohkenen väittää, ettei luovuuden käsite tarkoita enää mitään, vaan sen lienee pian aika siirtyä muiden tehokkaasti tuhotujen sanojen kaatopaikalle.

Jos maailmaan mahtuisi kerrallaan vain yksi ajatus, se olisi tällä hetkellä luovan talouden käsite. Käsite on peräisin kahdesta vuonna 2002 ilmestyneestä ja jo klassikon asemaan nousseesta kirjasta. John Howkinsin teoksessa *The Creative Economy* painotetaan luovan pääoman merkitystä ja Richard Floridan teoksessa *The Rise of the Creative Class* luovia ammatteja. Florida nosti Jane Jacobsin luomaan kaupunkien kehityksen teoriaan nojautuen alueellisen kehityksen syiksi ja luovan talouden kilpailutekijöiksi kolme T:tä:

Technology, Talent ja Tolerance. Teoksessaan *Europe in the Creative Age* Florida vertailee eri maiden kilpailukykyä näiden kilpailutekijöiden valossa. Floridan ansiona on luovien alojen laajan, poikittaiseen vuorovaikutukseen perustuvan innovaatiokapasiteetin tarkastelu ja nostaminen keskusteluun. Floridan käsitteellisenä ongelmana on luovuuden käsitteen suppeus. Luovuus ei ole riippuvainen ammattista, toimialasta tai määräytymisestä luokkien hierarkiassa. Luovuuden käsitteeseen perustuva luokkayhteiskunta voi päinvastoin halvauttaa yhteiskunnan luovuutta ja innovaatioita. On aika lopettaa puhe luovasta luokasta, luovista toimialoista tai luovista ammateista. Luovan talouden käsite on puhtaasti poliittista hypeä, markkinaromanttista puhetta palveleva käsite, joka ei kestä kriittistä analyttistä tarkastelua.

Tyler Cowen puhuu globaaleiden kulttuurimarkkinoiden kipukohdista vuonna 2002 ilmestyneessä kirjassaan *Creative Destruction: How Globalization is Changing the World's Cultures*. Hänen keskeinen kysymyksensä on, miten globalisaatio ja kaupan vapautuminen vaikuttavat kulttuurituotantoon ja kulttuuriin diversiteettiin. Kriitikot ovat havainneet tässä kehityksessä kaksi ongelma-kohtaa. Globaalit markkinat yhdenmukaistavat kulttuurituotteiden tarjontaa ja kysyntää. Diversiteetin väheneminen puolestaan heikentää eri kulttuurien identiteettiä ja sosiaalista koheesiota. Toinen ongelma on se, etteivät laajat markkinat pelkää vähennä kulttuurista

diversiteettiä, vaan myös heikentävät kulttuurituotteiden laatua, koska laajan levikin ehto on tuotteiden suuntaaminen massayleisöille. Cowen päätyy kuitenkin optimistiseen lopputulokseen. Hän uskoo, että vaikka maailmanlaajuisesti kulttuurituotteet homogenisoituvat, kunkin yhteiskunnan sisällä tarjonta ja näköalat lisääntyvät: ”ihmiset vapautuvat paikan tyranniasta”. Cowen pitää tätä kulttuurisen vapauden hyppäystä ihmiskunnan historian merkittävänä evoluutiohyppäyksenä. Kulttuurisen laadun ja diversiteetin tulee hänen mukaansa takamaan se, että paikallisia korkeatasoisia kulttuurituotteita voidaan markkinoida ja levittää yhä laajemmalle koulutetulle yleisölle. Massakulttuurin tuotantotapa turvaa korkeatasoisen tarjonnan yhä laajemmille yleisöille.

Luovuus ei ole ominaista vain ihmisyyhteyden valioyksilöille eikä edes pelkää ihmislajille, vaan se on kaikkiin eläviin organismeihin evoluution miljardeina - miljoonina - satoinatuhansina vuosina pakattu ominaisuus, jonka avulla ne pystyvät muuntumaan, sopeutumaan ja selviämään uusissa ja vaikeissa olosuhteissa lajina ja yksilöinä. Se ominaisuus on meissä kaikissa ja se liittyy jokapäiväisen elämämme kaikkiin elämäntiloihin. Luovuus ei ole taiteen, kulttuurin, tutkimuksen, bisneksen tai minkään muunkaan ryhmän monopoli.

Luovuus on aivan yksinkertaisesti määriteltynä asioiden yhdistelyä uudella tavalla. Luomisen ehtona on tietynasteinen paine

ja ratkaisun tarve, selviytymisen pakko tai yhteisössä menestymisen ja joukkoon kuulumisen edellyttämä merkityksellisyys. Luovuus ei kuitenkaan voi menestyä ilman vapautta ja turvallisuutta. Luomiseen tarvitaan resursseja, jotka riittävät myös kokeiluun ja epäonnistumiseen. Kokeiluun ei ole varaa, jos resurssit riittävät vain juuri ja juuri hengissä säilymiseen.

Suosittelen luova talouden käsitteen korvaamista *merkitystalouden* käsitteellä. Merkitystalouden tai merkitystuotannon käsite kuvaa, mistä itse asiassa on kysymys: siitä, että yhteisöllisessä ja taloudellisessa vaihdannassa fyysisen tavaratuotannon ja vaihdon tilalle tulee enenevässä määrin immateriaalisten merkitysten, elämysten, tarinoiden ja konseptien vaihdanta. Nämä merkitykset sidotaan erilaisiin fyysisiin tuotteisiin, mutta niiden arvo perustuu ensisijaisesti aineettomaan merkityksellisyyteen. Merkitystalouden käsitteen alle mahtuvat niin koulutus-, tutkimus- ja hyvinvointipalvelut kuin elämys- tai kulttuurituotantokin. Näin voimme kuroa umpeen tällä hetkellä päätöksenteon (ja median) ja ihmisten kokemusmaailman välissä ammottavaa kuilua ja huikeaa todellisuusvajetta. Todellisuuteen ankkuroimaton imaginaarinen luovuuspuhe ei siinä paljon auta. Merkitystalouden käsite voidaan sitoa todellisuuteen; voidaan kysyä: mikä merkitys, kenelle, missä, miksi? Kasvatamme ja koulutamme lapsia ja aikuisia todellisuuteen, havainnoimaan todellista maailmaa ja

selviämään todellisista fyysisistä haasteista.

Klassisen taloustieteen ja jatkuvan taloudellisen kasvumallin haastajaksi nousi 1980-luvulla evolutionäärinen taloustiede. Evolutionäärinen taloustiede hakee taloudelle rakenteellisia ja käsitteellisiä analogioita biologisista rakenteista ja evoluutioteorioista - usein Charles Darwinia myös varsin suoraviivaisesti tulkiten. Evolutionäärinen taloustieteen näkökulmasta kreationismia edustaa ajatus siitä, että olisi mahdollista kehittää intentionaalinen innovaatiojärjestelmä, joka tuotaisi tehokkaasta innovaatioputkesta ennalta suunniteltuja, tietoisia innovaatioita. Kreationistinen ja evolutionäärinen bisnesajatus luovuudesta ja luovasta taloudesta ovat siis lähtökohdiltaan jyrkästi ristiriitaisia.

Tor Nörretrandersin kirjassa (2002) *Homo generosus - Seksiä, taidetta bisnestä* pohditaan ihmislajin ja muiden lajien egoismin ja altruismin suhdetta. Onko ihminen pohjimmiltaan yksilöllistä etuaan tavoitteleva kilpaileva ja taisteleva *Homo economicus* vai yhteisön huomioon ottava yhteistyökykyinen ja -hakuinen *Homo generosus* tai vastavuoroiseen ja oikeudenmukaiseen vaihdantaan pyrkivä *Homo reciprocans*. Nörretrandersin hiukan oikoinen ajatus on, että Darwinin teoria luonnonvalinnasta palvelee kilpailussa egoistista eloonjäämistä ja sukupuolivalinta puolestaan palvelee altruistista ja vastavuoroista käyttäytymistä - näennäisesti pyyteetöntä käyttäytymistä ja lahjojen antoa. Teoksen ansiona on se, että se avaa *Homo economicusta* laajemman

kuvan evoluution todellisiin mekanismeihin. Nykyisen globaalın markkinatalouden oloisahan ihmisen perimmäistä *Homo economicus* -olemusta ja kilpailukykyä pidetään pätevänä yhteiskunnallisena perusteluna poliittisille valinnoille. Tältä pohjalta toistetaan vallitsevaa ”Ei ole vaihtoehtoa” -liturgiaa, koska luovuus nähdään osana peliteoreettista nollasummapeleä. Myös luovuus on tässä kontekstissa valjastettu palvelemaan luovaan luokkaan kuuluvan *Homo economicuksen* menestystä. *Homo economicuksen* luovuus liitetään luovuuden monopoliin ja tehokkaaseen kreationistiseen innovaatiojärjestelmään.

Evoluutiossa luovuudella ei kuitenkaan ole milloinkaan ollut intentiota - se ei ole lineaarista. Evoluutio on jatkuvaa kokeilua ja sekoilua, lukemattomia umpikujia ja takaisinkytkentöjä, saman strategian soveltamista yhä uudelleen eri ympäristöissä ja lajiketjuissa. Evoluutio edellyttää myös pitkiä kehitysyklejä ja valtavasti aikaa. Luovuus ei koskaan ole lyhytsyklistä - itse asiassa kvartaalitalous lienee tehokkain tapa luovuuden tappamiseen. Luovuus tarvitsee tyhjää tilaa ja aikaa.

Voimme ajatusleikkinä rinnastaa mutaatiossa syntyvän lajiutumisen ja luovan innovaation. Paljon ennen näkyvää lajiutumista tapahtuu näkymättömissä geeniaineksen diversifioituminen, jota ilman uuden lajin syntyminen ei ole mahdollista. Lajiutumisen ehtona on siis ennen kaikkea diversiteetti. Myös luomisen ehtona on diversiteetti, jos luovuus on asioiden yhdistelyä uudella tavalla, tarvi-

taan aineksia, joista yhdistelyä voidaan tehdä. Diversiteetti on kuitenkin näennäisen, nopeasyklisen tehokkuuden vastakohta. ”Tehokkaasta” innovaatioputkesta on karsittu kaikki diversiteetin kehittymisen ja vapaan yhdistelyn mahdollisuudet. Tällöin innovaatiojärjestelmä alkaa toimia luovuuden vastaisesti. Kun tehokkuus nähdään ennalta määrätyn tuloksen toteuttamisena, siinä ei ole tilaa luovalle yhdistelylle. Evolutionäärisessä luomisen mallissa on tilaa odottamattomalle, epäintentionaalille leikille.

Siis takaisin merkitykselliseen todellisuuteen. Merkitystuotannon aloilla voidaan saada aikaan konkreettisia kulttuurisia, eettisiä, sosiaalisia ja taloudellisia tuloksia. Luovan pääoman kumuloitumisena: positiivisena luovuuskehänä tai luovuuskierteenä. Eettiset merkitykset ovat globaalissa yhteisössä nousemassa yhä tärkeämmiksi sekä ympäristön että ihmisten hyvinvoinnin kannalta. Tulevaisuudessa eettinen tuotantotapa tulee olemaan myös merkitystalouden tuotteiden, konseptien ja kuluttamisen valintakriteeri. Eettinen pääoma on osa sosiaalista pääomaa. Suomen todellisuus: puhdas luonto, ekologinen ja kestävä tuotanto, luonnonmateriaalit sekä yksinkertaisuus ja funktionaalisuus ovat talouden voimavaroja. Tulevaisuudessa parhaat osajat hakeutuvat sinne, missä ihmisillä ja perheillä on turvallinen, kulttuurisesti ja sosiaalisesti virikkeinen ja iloinen ympäristö. Tuotanto hakeutuu tulevaisuudessa sinne, missä on vakaa tuotantoym-

Taiteen kokeminen on aina luova tilanne

päristö. Nämä ovat Suomen todellisia ja parhaita kilpailutekijöitä.

Tuotekehityksessä ja merkitysintensiivisen tuotannon edistämisessä ratkaiseva avaintekijä ja vahvin kilpailutekijä on taiteen, tieteen, teknologian ja talouden integraatio. Tarvitaan monialaista lähestymistapaa, poikkitieteellistä, poikkitieteellistä ja poikkimetodista osaamista ja innovointia. Tästähän peliteollisuus on erinomainen esimerkki: siinä yhdistyvät kirjallisuus eli tarina, visuaalisuus eli liikkuva ja still-kuva, musiikki eli ääni, teatteri, koreografia, tanssi, teknologia ja talous. Uudet poikittaiset lähestymistavat ja kokonaisvaltainen konseptointi ovat tärkeitä. Tarvitaan taito- ja taideaineiden voimakasta kehittämistä yleissivistävässä opetuksessa. Näiden aineiden siirtovaikutus muiden aineiden oppimistuloksiin on tutkittu tosiasia, jota ei kuitenkaan ole otettu vakavasti huomioon opetuksen käytännön kehittämisessä.

Ei auta, vaikka panisi silmät kiinni ja toisiksi sata kertaa luovuusluovuusluovuuskilpailukykykilpailukykykilpailukyky...

– Eikä sekään auta, jos sen saman kirjoittaa vaikkapa kolme tai neljä kertaa jokaisen valtakunnassa ilmestyvän raportin jokaiselle sivulle. Luovuuspuheessa ei todellakaan ole enää ainakaan mitään luovaa. Määritelmän mukaanhan luovuus on asioiden yhdistelyä uudella tavalla.

Jos luovuutta halutaan aidosti kehittää, on opetussuunnitelmissa uskallettava lisätä jou-

tilaan sekoilun, kokeilumahdollisuuksien, erehtymisen, poikittaisten konseptien, hitauden ja tyhjyyden määriä. Faktatieto löytyy aina, jos opitaan tiedonhakuaitaidot. Luovan ajattelun kehittyminen tarvitsee aikaa.

Lopuksi haluan kysyä, mikä on kulttuurin ja talouden ero? Miten merkitysten vaihdanta eroaa tavaroiden vaihdannasta?

Jos sinulla on euro ja minulla on euro, ja me vaihdamme nämä rahat keskenämme, kummallakin on edelleen yksi euro. Jos sinulla on ajatus ja minulla on ajatus, ja me vaihdamme nämä ajatukset keskenämme, kummallakin on sen jälkeen kaksi ajatusta. Kulttuuristen merkitysten vaihto ei ole nollasummapeli, vaan sen avulla voidaan synnyttää nouseva, positiivinen luovuuden kehä.

Tarkastelen ja perustelen tässä artikkelissa esittämiäni väitteitä syvällisemmin työn alla olevassa kirjassani *Jobtamisen kasvioppi*.

hannele.koivunen@minedu.fi

Taide luo hyvinvointia

TOTTA KAI?

– tulevaisuusvisioita Helsingistä projektin -näyttely

Opetushallituksen ala-aulassa Helsingissä oli 3.2.-31.3.2006 esillä lukiolaisten multimediana näyttely ”Totta kai? - tulevaisuusvisioita Helsingistä”. Näyttely oli toteutettu yhteistyössä Helsingin kaupungin opetusviraston mediakeskuksen kanssa. Tätä ennen teokset olivat olleet laajemmassa kokoonpanossa esillä Helsingin kaupunginmuseossa Hakasalmen huvilassa.

”Totta kai?” -projekti on osallistunut Opetushallituksen Lähde-hankkeeseen. Mediataideteos on esimerkki uudenaikaisesta tavasta toteuttaa luovuus- ja kulttuurikasvatusta. Näyttelytöissä on tuotu esiin nuorten ”visioita” tulevaisuuden Helsingistä. Niissä heijastuvat teknologisen kehityksen, globalisaation ja ilmaston muutoksen vaikutukset urbaaniin ympäristöön. Kuva-, ääni- ja videotöksissä on hyödynnetty mediateknologiaa ja itse tuotettua ääntä.

Näyttelyn toteutti ryhmä Kallion lukion ja Helsingin kuvataidelukion opiskelijoita. Heidän ohjaajinaan olivat toimineet valotaitelija Annikki Luukela ja Aija-Leena Seppänen. Totta kai! oli Helsingin opetusviraston mediakeskuksen ja Helsingin kaupunginmuseon yhteisprojekti.

Oheessa on kuvia Totta kai! -näyttelyn avajaisista 3.2.2006 Opetushallituksen ala-aulasta Helsingistä. Näyttelyn avasi Lähteen puheenjohtaja opetusneuvos Jorma Kauppinen (kuvasa).

Lisätietoja:
Mediasihteeri Mai-Lis Vierikko,
Opetusviraston mediakeskus,
Helsingin kaupunki,
puh. 050-364 5395,
mai-lis.vierikko@edu.hel.fi

Framtidens skola

Under de senaste åren har kreativitet blivit en populär term inom samhällsforskningen och många forskare efterlyser innovativa utvecklingsmetoder. Den starkt ökande betydelsen av kultur, konst och kreativitet som redskap för positiv utveckling och tillväxt har poängterats av många forskare och aktörer, som ser kulturen som en motor för samhällsutveckling. Detta förutsätter dock att kulturen kombineras med andra företeelser, såsom utbildning, för att uppnå tillräcklig kraft för förändring.

Kultur, konst och kreativitet

Även i Finland talar vi allt oftare om att kreativitet, kultur och utbildning hör ihop.

Samtidigt har man skurit ner konstämnenas andel i timfördelningen. Därför är det mycket viktigt att diskutera betydelsen av och redskapen för en kreativ pedagogik just nu och på alla beslutsnivåer, både de statliga och kommunala, utan att heller glömma bort den tredje sektorns roll. Att vara kreativ handlar om att ständigt klara av nya utmaningar i en föränderlig tid, det handlar om att kombinera ny kunskap med gammal och om att kunna anpassa sina erfarenheter till nya situationer och annorlunda helheter.

Kultur i skolan

Helsingfors stads kulturcentral arbetar för att främja kulturklimatet i staden på olika sätt.

Vi vill både stöda kulturproducenter och även samarbeta med andra aktörer kring kulturella utvecklings- och kvalitetsfrågor. En viktig uppgift är att vid behov fungera som en kontaktlänk mellan konstinstitutioner och skolor. Kulturcentralen har sju enheter, varav Annegårdens konstcentrum har huvudansvaret för konstfostran. Men även den svenska enheten arbetar mycket med utveck-

lingsfrågor och samarbetar med skol- och dagvårdssektorn. Som specialplanerare är jag ansvarig för den svenska och nordiska verksamheten vid kulturcentralen och jag arbetar även med allmänna utvecklings- och nätverksfrågor. www.kulttuuri.hel.fi

Kulturcentralens konstpedagogiska verksamhet handlar om att förmedla konst och kultur till barn och unga både på skoltid och på fritiden. Kulturcentralen har skapat ett system med *kulturkoordinatorer* i Helsingfors, d.v.s. utvalda lärare i skolorna, vars uppgift är att samla och förmedla information och kunskap om kulturutbudet i staden. Koordinatorerna inbjuds till planeringsträffar varje höst och vår, där vi presenterar den kommande terminens kulturutbud, förbereder vissa teman och diskuterar arbetsmetoder med dem.

Vi har också samarbetat med Utbildningsverket om seminarier och fortbildningsdagar med konst- och kulturtema. Avsikten är att stöda skolorna i planeringen och koordineringen av kulturella aktiviteter och att på längre sikt hjälpa dem att utveckla metoderna för kulturintegrerad undervisning. De svenska skolorna i Helsingfors har haft kultur som årstema under de två senaste läsåren 2004–06. Det har inneburit även

mindre projekt, såsom teater- och performanceföreställningar med tillhörande dramaverkstäder, historiska rundvandringar med tidsresor och berättarteman i olika versioner. Vi kommer även att samarbeta om drama i undervisningen under 2006–07 i ett par svenska pilotskolor.

En ny tillgång när det gäller samarbete kring drama är Föreningen för Drama och Teater (DOT) r.f. i Helsingfors. Dramaundervisning inom ramen för grundundervisning i konst ges i Helsingfors av föreningen IlmiÖ. Flera teatrar på olika håll i landet deltar i projektet *Dialogi 2*, som handlar om publikarbete. Alla dessa exempel visar på nytänkande och kreativa samarbetsformer.

I Österbotten har sex kommuner samarbetat kring språkstimuleringsprojektet *Dialogen* för barn i åldern 0–18 år. De kreativa metoderna för språkstimulering har medfört goda resultat både för daghems- och skolbarnen. Många finlandssvenska skolor deltar även i Svenska kulturfondens projekt *Kultur i skolan*, som pågår 2005–07 och där konstnärer arbetar periodvis i skolorna. www.kulturiskolan.fi

Kultur i dagvården

Förutom skelsektorn är även dagvårdssektorn en viktig samarbetspart för kultursektorn.

Kulturcentralen har ett gott samarbete med socialektorn rörande fortbildning för daghemspersonal och diverse konstpedagogiska utvecklingsfrågor i Helsingfors. För

tillfället arbetar vi med både daghems- och bibliotekssektorn kring ett fortbildningsprojekt för daghemspersonalen i de svenska daghemmen kring språk, böcker och IT. Syftet är att fokusera på böcker och läsning för barnen, men också visa på de möjligheter IT erbjuder gällande kulturplanering, källor och kommunikation för daghemspersonalen. Vi kommer att använda bland annat Lillemor Gammalgårds färskas rapport *Språkstrategi för dagvården* som ett redskap i processen.

En aktuell kultur- och utbildningspolitisk framtidsfråga är i många kommuner för tillfället hur man ser på barnets hela språkliga och kulturella utveckling och vem som bär ta ansvar för de pedagogiska frågorna under olika skeden i barnets liv. Utan att ta ställning i den administrativa frågan efterlyser jag en konstruktiv och öppen debatt om de pedagogiska frågorna, som de facto berör långt flera än de ansvariga inom dagvårds- och skelsektorn.

Annegårdens dagskurser

Annegårdens konstcentrum för barn, hör till det riksomfattande barnkultur nätverket *Taikalamppu* (Aladdins lampa) med sju barnkulturcentra i olika städer, vilket möjliggör samarbete och konkreta utvecklingsprojekt. www.taikalamppu.fi

Inom ramen för nätverket har Annegården utvecklat den tvåspråkiga webbplatsen kultus.fi som ett redskap för kulturplanering

för pedagoger på alla stadier i hela huvudstadsregionen. En stor del av kommunikationen med skolorna sker nuförtiden via nätet. Kultus baserar sig delvis på pappersbroschyren "Lärarens kulturkalender", som utkommer tre gånger om året med färsk kulturinformation på finska och svenska. Broschyren och kultus är effektiva samarbetsredskap för såväl lärarna som de medverkande kulturproducenterna och -institutionerna. www.kultus.fi

Annegården producerar även konstundervisning för lågstadiet barn inom ramen för programmet 5 x 2. Det betyder att en lågstadieklass besöker Annegården och indelas i mindre grupper, som arbetar 5 x 2 lektioner med en konstnär i en ateljémiljö, med professionella metoder och material. Undervisning ges i till exempel bildkonst, musik, drama, dans, ordkonst eller textilslöjd. Det kan även vara en tvärkonstnärlig grupp med olika kombinationer av konstformerna. Undervisningen sker på finska eller svenska.

Målet är att varje elev i Helsingfors får delta i en 5 x 2-kurs åtminstone en gång under sin lågstadietid.

Annegården har även utvecklat *kulturrkurser* för högstadiet och gymnasiet. Kurserna omfattar 18–38 lektioner och motsvarar en halv eller en hel skolkurs. Tanken är att via ett övergripande och aktuellt tema arbeta med olika konstformer och flera läroämnen på ett kreativt och aktiverande sätt. Kurserna har haft teman som "Kärlek och anarki", "Ondska", "Tidlösa passioner", "Världsalltets fascination" eller andra existentiella eller ungdomliga teman. En viktig del av kurserna utgörs av verkstäder, processer och eget arbete, där eleven själv agerar, analyserar och sammanfattar sina upplevelser och iakttagelser.

En viktig aspekt av processen är att eleven kommer ut ur den traditionella elevrollen, växer med uppgiften och upplever hur konsten kan vara ett redskap för att hantera verkligheten på olika sätt. Konst och kultur stärker elevens uttrycksmöjligheter, utveckling och självkänsla i det vi sammanfattningsvis kallar *empowerment* på engelska eller *egenmakt* på svenska. En ännu bättre term kunde kans-

ke vara *personlig tillväxt*, eftersom det är den dynamiska förändringsprocessen som är väsentlig och intressant här. Poängen med kreativ undervisning är att den frigör energi och möjliggör nya erfarenheter och ny kunskap, vilket kan upplevas med alla sinnen och därmed aktiverar den enskilda eleven.

Kurserna har varit ett samarbete mellan kulturcentralen och utbildningsverket och olika konstinstitutioner och -grupper har även bidragit till innehållet, beroende på kursstema.

I skolan har lärarna integrerat tematiken i sin undervisning, ofta så att man kombinerat 2–3 ämnen, vilket har gjort att nya samarbetsformer och helhetsbilder framträtt även för lärarna. Kurserna blir i bästa fall utvecklings- och fortbildningsprocesser även för lärarna. Kulturkurserna har fått ett mycket gott mottagande både bland elever och lärare i både vanliga skolor och specialskolor. www.kultus.fi

Framtidsfrågor

Många konst- och kulturinstitutioner i Helsingfors har numera någon form av konstpedagogisk verksamhet. Utbudet på utställningar med verkstäder och specialprogram är ofta rikligt och lockande. Ett problem ur skolornas synvinkel är dock kontinuiteten i kulturplaneringen. Vem tar ansvar för att kulturintegrerad undervisning med vissa teman eller konstformer når alla barn i en viss årskurs och på lång sikt?

I Åbo har man utvecklat en modell för kulturintegrerad undervisning, kallad *Kulturstigen* (Kulttuuripolku). Tanken är att eleverna tar del av utbudet på en "kulturstig" genom sin grundskoletid och att de varje år får tematiska konstupplevelser av olika slag. Samtidigt för eleverna dagbok över sina erfarenheter. Modellen kunde användas som en sorts tankemodell även på andra håll, förutsatt att den involverar både skol- och kultursektorn, för att garantera bredd och kvalitet i utbudet.

I Norge har man sedan 2001 byggt upp en bred nationell modell för kulturintegrerad undervisning, kallad *Den kulturelle skolesekken*. Tanken är att varje barn i grundskolan får tillgång till en kulturell ryggsäck, packad med olika konstformer och kvalitativa kulturupplevelser. Verksamheten har på kort tid vunnit politisk enighet och finansieras i sin helhet med norska tipsmedel. Även denna modell är intressant då vi visionerar hur vår egen finländska kreativa framtidsskola kunde organiseras, utvecklas och finansieras. www.denkulturelleskolesekken.no

I Stockholm arbetar den kommunala *Kulturskolan* allt mera med kulturintegrerad undervisning, särskilt i förorterna. Man bedriver kreativ undervisning i vanliga skolor, bland annat i Grimsta. Även de ambulerande tvärkonstnärliga baslagen, som kan gästa en skola några veckor åt gången, är ett bra exempel på ett interaktivt möte mellan konstnärer, elever och lärare. Kulturskolans

filosofi tar avstamp bland annat i Howards Gardners tankar om multipla intelligenser och man ser konsten som en möjlighet för en mera mångfacetterad och kreativ inlärning. www.kulturskolan.stockholm.se

I november kommer Utbildningsstyrelsen och Helsingfors stads kulturcentral att ordna ett seminarium på Hanaholmen inom ramen för projektet Skapa nu. En av de inbjudna talarna är rektor Hans Skoglund från Kulturskolan i Stockholm. Seminariet riktar sig till utbildningsplanerare, rektorer, lärare, beslutsfattare, kulturplanerare, konstnärer, pedagoger och alla andra intresserade som vill diskutera kreativa utvecklingsmetoder och nya innovativa uppslag för att utveckla skolan.

Regeringens kreativitetsprogram utkommer i höst och det blir intressant att se vilken effekt det får på diskussionen om framtidens skola i Finland. En viktig inspirationskälla för det finländska programmet har varit den engelska kreativitetsrapporten *All our futures*, som kraftigt betonar samarbetet mellan kreativitet, kultur och utbildning.

Frågan om hur skolan kunde bli mer kreativ och innovativ är en av våra viktigaste framtidsfrågor och den måste öppet och fördomsfritt diskuteras på alla beslutsnivåer och inom alla samhällssektorer i vårt land.

All our futures: Creativity, Culture and Education. National Advisory Committee on Creative and Cultural Education 1999. <http://www.dfes.gov.uk/naccce.pdf>

FLORIDA, RICHARD 2002. *The Rise of The Creative Class*. New York: Basic Books.

FLORIDA, RICHARD 2005. *Cities and the creative class*. New York: Routledge

GAMMELGÅRD, LILLEMOR 2006. *Språkstrategi för dagvården från A till Ö*. Helsingfors: Universitetstryckeriet

GARDNER, HOWARD 1993. *Frames of Mind. The Theory of Multiple Intelligences*. Second Edition. London: Fontana Press.

Grunderna för läroplanen för den grundläggande konstundervisningen. www.oph.fi/svenska

Grunderna för läroplanen för grundskolan. www.oph.fi/svenska

Grunderna för läroplanen för gymnasiet. www.oph.fi/svenska

Grunderna för planen för småbarnsfostran 2005. STAKES. www.stakes.fi/svenska

LANDRY, CHARLES 2000. *The Creative City*. London: Earthscan Publications Ltd.

NILSSON, SVEN (red.) 2001. *Liv och lust*. Örebro, kulturskolan och den skapande mångfalden. Trelleborg.

NILSSON, SVEN 2005. *Kulturskolan Stockholm*. En berättelse om förändring. Stockholm: Katarina tryck. Undervisningsministeriets kreativitetsstrategi.

Sammandrag av delarbetsgruppernas rapporter 21.11.2005.

Tilläggsinformation:

nina.gran@hel.fi, www.kulttuuri.hel.fi

LEENA HANNULA MUSEILEKTOR,
KONSTMUSEET SINEBRYCHOFF

Utställningen Garderoben

Konstmuseet Sinebrychoff 19.1–26.2.2006

Kivet: Kimmo Kauvo

Bakgrunden till utställningen Garderoben

Utställningen *Garderoben* är ett resultat av ett mångkulturellt samarbete mellan Konstmuseet Sinebrychoff och sex olika läroanstalter, samt flera språkgrupper. De yngsta deltagarna kommer från det ryska daghemmet Kalinka. De övriga deltagarna är från den svenskspråkiga Rudolf Steinerskolan i Helsingfors (lågstadiet och högstadiet), Haggelstamska högstadiet, det finskspråkiga högstadiet Tapiolan koulu, Turun suomalainen yhteiskoulu, gymnasiet Turun suomalaisen yhteiskoulun lukio samt Hyrylän lukio som representerades av flera språkgrupper. Projektet har fått stöd och inspiration av Museiförbundet och av Utbildningsstyrelsens projekt Lähde/Skapa nu.

Den gemensamma målsättningen för projektet var att med museets hjälp bekanta sig med det mångkulturella Norden. Skolorna och daghemmet fick fritt välja sitt sätt att närma sig temat. Resultatet blev utställningen *Garderoben* som visades på Sinebrychoffs konstmuseum. Några av skolorna valde sina fördjupningsteman i samarbete med lokala kulturinstitutioner, andra valde arbetssätt enligt epoker eller innehåll. De deltagande museerna var Konstmuseet Sinebrychoff, Sveaborg, Brinkhall gård, Tusby Strandväg och Empiricentrum i Helsingfors.

Museipedagogik vid Konstmuseet Sinebrychoff och Garderoben

Konstmuseet Sinebrychoff är ett av de tre museer som hör till Statens museum för konst. De två övriga är Ateneum och Kiasma. Museet är specialiserat på gammal utländsk konst och betraktas också som Paul och Fanny Sinebrychoffs hem. Egentligen finns där 20 olika konstsamlingar av betydande konstsamlare. Den vackra omgivningen och de fina samlingarna är inte avsedda enbart för vuxna, utan den museipedagogiska verksamheten är skapad för att få alla museibesökare, oberoende av ålder, att känna sig hemma i museet.

Inom Garderob-projektet har den museipedagogiska verksamheten stött och uppmanat de unga museibesökarna att våga sig på sina egna tolkningar och uppmanat till nya former av museiupplevelser där man integrerar olika områden. Inom projektet har det funnits en utmärkt möjlighet att integrera flera skolämnen såsom historia, språk, textillära och bildkonst. Att acceptera barns och ungas kultur som en del av museikulturen har varit en kärnfråga och basen för den historiska och kulturella tidsresa som utställningen utgör.

Garderoben

Som utgångspunkt har projektet haft ett mångkulturellt Norden där unga människor med varierande kulturell bakgrund kan hitta något gemensamt med hjälp av konst och kulturhistoria. En garderob kan beskriva människan på många olika sätt och ge inspiration till spännande berättelser om männi-

Kuva: Kimmo Kauvo

skors liv i det förgångna. Inom projektet beslöt man att 1) begränsa temat till 1700- och 1800-talet eller en senare period ifall det föreföll naturligt för sammanhanget, 2) att på något sätt koppla arbetet till Konstmuseet Sinebrychoff och 3) att använda den lokala kulturhistorien. Utställningen visar att gamla begrepp har fått en ny fräschör genom de ungas livsvärld.

Saga eller sanning?

Projekttagarna ville åtskilja fiktion och fantasi på så sätt att de historiska källorna undersöktes med omsorg och under konstlektionerna fick eleverna föreställa sig hur livet sett ut under tidigare epoker. Att studera historia på detta sätt gjorde att historien blev mycket levande.

I daghemmet Kalinka har barnen lyssnat till sagoböcker och gamla skrönor, och sjungit barnvisor på ryska och på finska. Barnen har också ”studerat” mode- och kulturhistoria och dansat efter musik från 1700- och 1800-talet. Eleverna från Hagelstamska högskolan besökte museets dramaverkstad och eleverna målade härliga självporträtt. De flesta av skolorna besökte ateljén och använde den som inspirationskälla.

Åboskolornas insats: Turun suomalainen yhteiskoulu och Turun suomalainen lukio

Åbo innehade en betydande roll i Garderob-utställningen. Både högskoleeleverna

och gymnasisterna från Turun suomalainen yhteiskoulu tillverkade kläder som fotograferades på Brinkhall gård. De två lärare som med hjälp av sina kolleger hade ansvar för allt detta var bildläraren Riitta Pouttu och historieläraren Christiane Jukka.

Inom bildundervisningen fick eleverna hjälp av textilläraren för att tillverka kostymer och klänningar i naturlig storlek. 1700-talets mode och kulturhistoria kombinerades med modernt återanvänt material. Eleverna undersökte nutidens kulturella skillnader och konsumtionsvanor samt klädernas budskap i det moderna mångkulturella samhället. Museilektor Leena Hannula besökte kurser i bildkonst och historia och berättade för eleverna om Konstmuseet Sinebrychoffs samlingar och om konsten på 1700-talet.

Som utgångspunkt och miljö för de kläder eleverna tillverkade valde man, förutom porträtt från Konstmuseet Sinebrychoff, Brinkhall gård, som ligger nära Åbo på ön Kakskerta. Professor Gabriel Bonsdorff lät bygga gården i slutet av 1700-talet och den är den första nyklassicistiska gården i Finland. På Brinkhall gård fick eleverna arbeta med en professionell fotograf, Kimmo Kauvo, som dokumenterade elevernas arbeten i denna 1700-talsmiljö.

*Tilläggsinformation:
Leena Hannula, museilektor
tel. +358-40-8681420
leena.hannula@fng.fi
www.sinebrychoffintaidemuseo.fi*

Kansalliset kulttuurilaitokset käynnistävät kulttuurikasvatushankkeen

Suomen valtakunnallisesti toimivat, Helsingissä sijaitsevat kansalliset kulttuurilaitokset yhdistävät nyt voimansa koulu yhteistyön nimissä. Uuden kulttuurikasvatushankkeen tavoitteena on antaa perusopetuksen 7.–9. -luokkalaisille, lukiolaisille ja ammattioppilaitosten oppilaille mahdollisuus tutustua näihin laitoksiin, niiden syntyyn, historiaan ja nykypäivän toimintaan.

Hankkeeseen osallistuvat Kansallisarkisto, Kansalliskirjasto, Kansallismuseo, Suomen Kansallisteatteri, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Suomen Kansallisopera, Svenska Teatern ja Valtion taidemuseo (Ateneumin taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma, Sinebryhoffin taidemuseo ja Kuvataiteen keskusarkisto). Vuonna 2006 käynnistetty hanke toteutetaan yhteistyössä Opetushallituksen kanssa.

Hankkeen tarkoitus on luoda uudenlainen käytäntö koulujen, oppilaitosten ja kulttuurilaitosten jo nyt vilkkaalle yhteistyölle. Hanke pyrkii olemaan elävä ja tämän päivän oppilaita kiinnostava kulttuurikasvatuksen muoto. Oppilaat tutustuvat valtakunnallisesti toimivien kulttuurilaitosten avulla kulttuuriperintöömme ja sen kehitykseen sekä oppivat käyttämään kulttuurilaitoksia sekä ymmärtämään niiden merkityksen Suomen kulttuurielämässä ja myös omassa elämässään.

Opiskelu tapahtuu sekä oppilaitoksissa että varta vasten räätälöidyillä opintokäynneillä kulttuurilaitoksissa. Hankkeessa tuotetaan koulujen käyttöön historiapainotteinen kirja sekä nykypäivän toimintaan painottuva verkkoaineisto. Hanke sopii tavoitteiltaan ja sisällöltään opetussuunnitelmien perusteisiin. Sisällöt liittyvät moniin oppiaineisiin (äidinkieli ja kirjallisuus, historia ja yhteiskuntaoppi, taideaineet jne). Opettajille järjestetään hankkeeseen liittyvää koulutusta.

Hanke on on kaksikielinen (suomi ja ruotsi) ja se on mukana Opetushallituksen luovus- ja kulttuurikasvatushanke Lähteessä. Hanke on saanut lisärahoitusta mm. Suomen Kulttuurirahastolta.

*Lisätietoja:
Kehityspäällikkö Kaija Kaitavuori,
Valtion taidemuseo, p. 09-173 36313,
kaija.kaitavuori@fng.fi
Osastopäällikkö Ulla Laurio,
Suomen Kansallisopera, p. 09-4030 2310,
ulla.laurio@operafin.fi
Hankkeen tuottaja Satu Itkonen,
p. 050-306 0139,
satu.itkonen@itkonen.info*

Taidekasvatus on luovuuskasvatusta

Nationella kulturinstitutioner startar ett kulturpedagogiskt projekt

De på riksnivå fungerande nationella kulturinstitutionerna i Helsingfors förenar nu sina krafter i ett samarbetsprojekt gällande skolor. Målsättningen för det nya kulturpedagogiska projektet är att ge eleverna i klasserna 7.-9. i grundskolan, i gymnasierna och i yrkesläroanstalterna en möjlighet att bekanta sig med institutionerna: deras uppkomst, historia och nutida verksamhet.

I projektet deltar Riksarkivet, Nationalbiblioteket, Nationalmuseet, Finlands Nationalteater, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Finlands Nationalopera, Svenska Teatern och Statens konstmuseum (Konstmuseet Ateneum, Museet för nutidskonst Kiasma, Sinebrychoffs konstmuseum och Centralarkivet för bildkonst). Projektet som inleddes 2006 förverkligas i samarbete med Utbildningsstyrelsen.

Avsikten med projektet är att skapa en ny tradition för det redan nu livliga samarbetet mellan skolorna, läroanstalterna och kulturinstitutionerna och att åstadkomma en form av kulturförstran som är levande och intressant för dagens elever. Eleverna bekantar sig via de på riksnivå fungerande nationella kulturinstitutionerna med vårt kulturarv och dess utveckling och lär sig att dra nytta av kulturinstitutionerna samt att förstå deras betydelse i Finlands kulturliv och också i elevernas eget liv.

Undervisningen försiggår såväl i skolorna som under skraddarsydda studiebesök vid kulturinstitutionerna. I samband med projektet kommer det att till skolornas förfogande ges ut en bok med tonvikt på historia samt webbmaterial med tonvikt på verksamheten i dag. Projektet är till målsättning och innehåll anpassat efter läroplanens grunder. Innehållsmässigt tangeras ett flertal läroämnen (modersmål och litteratur, historia och samhällskunskap, konstämnen ov.). För lärarna kommer det i samband med projektet att ordnas särskild utbildning.

Projektet är tvåspråkigt (finska och svenska) och det ingår i Utbildningsstyrelsens kreativitets- och kulturprojekt Skapa nu. Projektet har fått tilläggsfinansiering från bl.a. Suomen Kulttuurirahasto.

*Tilläggsinformation:
Utvecklingschef Kaija Kaitavuori,
Statens konstmuseum, tfn 09-173 36313,
kaija.kaitavuori@fng.fi
Avdelningschef Ulla Laurio,
Finlands Nationalopera, tfn 09-4030 2310,
ulla.laurio@operafin.fi
Projektets producent Satu Itkonen,
p. 050-306 0139, satu.itkonen@itkonen.info*

LÄHDE lyhyesti

Opetushallituksen LÄHDE -luovuus- ja kulttuurikasvatushanke (2004-2006) tukee opettajien ja kulttuuritoimijoiden yhteistyötä. Hanke kohdistuu Opetushallituksen alaiseen opetukseen. Yhteistyötä tehdään taide- ja kulttuurilaitosten, kansalaisjärjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa. Luovuutta lähestytään useasta näkökulmasta. Taiteen ja tieteen välinen toiminta on perustana laajan kulttuurisen näkemyksen kehittymiselle.

Lähde liittyy läheisesti opetussuunnitelmaan ja sen toteuttamiseen. Olevia voimavaroja hyödyntämällä luodaan konkreettista toimintaa ja uusia innostavia avauksia opetussuunnitelman toteuttamiseksi. Keskeistä on luovuuden ja innovatiivisuuden edistäminen kaikessa opiskelussa.

Tavoitteena on:

- * Tukea oppilaan tai opiskelijan luovaa ja innovatiivista ajattelua
- * Edistää hänen kulttuurista lukutaitoaan ja kulttuurien tuntemustaan
- * Tukea uudistuvien opetussuunnitelmien ja tutkinnon perusteiden käyttöönottoa
- * Löytää sopivia toimintamuotoja koulujen/oppilaitosten sekä taide- ja kulttuurilaitosten, kansalaisjärjestöjen ja elinkeinoelämän välille.

Valitut opetusmenetelmät tukevat oppilasta etsimään uusia ja erilaisia tapoja tehtävien ratkaisemiseksi. Projektit tukevat koulun opetussuunnitelman toteuttamista ja toimintakulttuuria. Ne ovat opettaja-, koulu-, kunta- tai yhteistyökumppanilähtöisiä. Ne voidaan toteuttaa koulukohtaisina, seutukunnallisina, valtakunnallisina tai kansainvälisenä toimintana.

Osahankkeiden teemoja ovat:

- * Taide ja kulttuuri tai
- * Teknologia ja kulttuuri tai
- * Kulttuuriperintö (Suomen Tammi-verkosto) tai
- * Näiden kokonaisuuksien yhdistelmä

Opetushallitus tarjoaa osahankkeille kansallista näkyvyyttä internetissä, edu.fi-sivustollaan sekä eri tilaisuuksissa. Tarjolla on Lähteen koko sähköinen ideavarasto. Hankerekisterin avulla osallistujat tavoittavat toisensa. He voivat osallistua myös opettajien alan täydennyskoulutuksiin ja seminaareihin. Opetushallituksen Lähteen yhdyshenkilöt konsultoivat hankkeita ns. kummitoimintana. Osahankkeet voivat käyttää Lähteen logoa luovuus- ja kulttuurikasvatuksen laatuleimana.

Tervetuloa osahankkeeksi!

Lisätietoja:

*Suunnittelija Heljä Järnefelt,
puh. 09 - 7747 7456, helja.jarnefelt@oph.fi
Ylitarkastaja Marja-Liisa Visanti,
puh. 09 - 7747 7812, marja-liisa.visanti@oph.fi
www.edu.fi/projektit/lahde
www.edu.fi/svenska/projekt/skapanu*

Luovuus on
innovatiivisuutta,
ongelmanratkaisutaitoa ja
motivoitunutta asennetta

LÄHDE hankeluettelo

Luovuu- ja kulttuurikasvatushanke Lähde on monien erilaisten alahankkeiden sateenvarjo. Alla on lista mukaan ilmoittautuneista hankkeista yhdyshenkilöineen. Hankkeisiin voi tutustua tarkemmin osoitteessa www.edu.fi/projektit/lahde osahankkeiden galleria.

Hankkeen nimi, yhdyshenkilö ja hankkeen tavoite:

AMP - Arkkitehtuurin ja muotoilun päivä kouluissa

Designmuseum, museolehtori Leena Svinhufvud,
leena.svinhufvud@designmuseum.fi

Tavoite: Tehdä muotoilua ja arkkitehtuuria sekä niiden työskentelytapoja tutuksi kouluissa teemapäivän avulla. Oppiaineet: erityisesti taito- ja taideaineet, sekä luonnontieteet ja matematiikka.

Aurora Karamzinin maailma

Espoon kaupunginmuseo, intendentti
Marianne Långvik-Huomo,
marianne.langvik-huomo@espoo.fi

Tavoite: Perehdyttää oppilaat Aurora Karamzinin aikakauteen, elämänmuotoon ja asuinpaikkoihin. Oppiaineet: äidinkieli, historia, maantieto, liikunta, ranska, ruotsi, tekstiilityö ja biologia.

Culture Bee

Kuokkalan koulu, opettaja Seija Rautiainen,
seija.rautiainen@cygnnet.jkl.fi

Tavoite: Uusien äihkokonaisuuksien opettamisen eheyttäminen luovalla tavalla koulun arkea ja toimintakulttuuria vauvoistaen. Oppiaineet: englantia, saksaa, liikuntaa, terveystietoa, ruotsi, elämäntutkimus, matematiikka, fysiikka ja kemia.

DIALOGI 2

DIALOGI 2 -työryhmä,
projektkoordinaattori Kari Jagt, Kari.Jagt@teak.fi

Tavoite: Lisätä koulujen teatteri- ja draamaopetusta, sekä yhteistyöverkoston rakentaminen koulujen ja teattereiden välille. Oppiaineet: ilmaisutaito, äidinkieli.

Ekatreffit

Nakkilan kunta/sivistystoimi, koulutoimenjohtaja
Pekka Varheensalo, pekka.varheensalo@nakkila.fi

Tavoite: Toteuttaa alueellisena yhteistyönä jatkuvajuoninen nuorten TV-draama, joka vastaa opetussuunnitelmien perusteissa medialle asetettuihin tavoitteisiin.

Espoon Kotikaupunkipolot

Suomen Kotiseutuliitto, koordinaattori Pauli Saloranta,
pauli.saloranta@suomenkotiseutuliitto.fi

Tavoite: Kehittää konseptia muuttajien kotiutumisen edistämiseksi. Oppiaineet: maantieto, biologia, ympäristöoppi, historia, liikunta, kielet ja kuvataide.

Fennica-projekti

Laboratorioteatteri Fennica, näyttelijä Kaisla Kaatrasalo,
kaisla.kaatrasalo@gmail.com

Tavoite: Suomen kansanperinteen opetuksen elävöittäminen. Oppiaineet: äidinkieli, historia, musiikki.

Garderobi

Sinebrychoffin taidemuseo,
museolehtori Leena Hannula, leena.hannula@fng.fi

Tavoite: Museon avulla tutustua monikulttuuriseen Pohjolaan. Oppiaineet: historia ja taideaineet.

Halosta pään -työpaja ja työskentelymateriaali

Lapinlahden taidemuseo, museoamanuenssi
Marianna Lehtinen, marianna.lehtinen@eemil.inet.fi

Tavoite: Kehittää uusia tapoja opettaa alueen omaa kulttuuriperintöä, tehdä tunnetuksi Halosen taiteilijasuvun saavutuksia. Oppiaineet: kuvataide, musiikki, käsityö, äidinkieli ja historia.

Harrasta ja opiskele Mäntässä

Mäntän seudun koulutuskeskus, koulutussuunnittelija
Outi Jämsä, outi.jamsa@mantta.fi

Tavoite: Tukea harrastajien kouluttautumista valitsemalleen alalle tai ammattiin tavoitteellisen harrastuksen ohessa ja antaa mahdollisimman hyödyt edellytykset harrastuksen ja opiskelun yhteensovittamisessa. Oppiaineet: liikunta, musiikki, kuvataide, äidinkieli.

Ilmattaren tyttäret - kalevalaisia naiskuvia

Pirkanmaan ammattikorkeakoulu, FM lehtori suomen
kieli ja draama, Merja Repo, merja.repo@piramk.fi

Tavoite: Toteuttaa Ilmattaren tyttäret - kalevalaisia naiskuvia -näyttämöteos oppilaitostyönä Piramk/musiikin ja Piramk/sosiaalialan (sosiaalipedagogi) opiskelijoiden voimin.

Ilmiöt ja ihmekoneet

Teknologiateollisuus ry, Hannele Levävaara,
hannele.levavaara@teknologiateollisuus.fi

Tavoite: Aktivoita yrityksiä ja fysiikan opettajia yhteistyöhön, tukea ja innostaa opettajia ottamaan käyttöön kokeellisia ja tutkivia lähestymistapoja fysiikan ja teknologian opiskeluun, lisätä motivaatiota fysiikan opetuksen ja opiskeluun.

InnoKemia

Kemianteollisuus ry, apulaisjohtaja Riitta Juvonen,
riitta.juvonen@chemind.fi

Tavoite: Käyttää tuotteen kehittämistä ja innovaatioita oppimiskehyksenä. Oppilaat saavat InnoKemia-projekteissa havaita, että yrityksessä innovaation syntyy tarvitaan eri alojen osaamista. Oppiaineet: lähinnä luonnontieteet.

Kaverimme keskiajalta

Aboa Vetus & Ars Nova –museo, museolehtori

Minna Hautio, minna.hautio@aboavetusarsnova.fi

Tavoite: Oppilaat tulevat tutuiksi museon ja arkeologisen tutkimuksen kanssa ja vierailevat sekä museossa että kaivauksilla myös jatkossa. Oppiaineet: historia, kuvataide ja äidinkieli.

Kelaa Vähän

Pirkanmaan jätehuolto, projektivastaava Ari Rannisto,
a.rannisto@kolumbus.fi

Tavoite: Nuorten kulutuskasvatus/ ilmaisu lyhytelokuvan muodossa.

KiNo

Kajaanin normaalikoulu, luokanlehtori Kirsi-Marja Lukkari,
kirsi-marja.lukkari@oulu.fi

Tavoite: Pyritään kehittämään ja luomaan työtapoja, joiden kautta edistetään oppilaiden mahdollisuuksia tietomateriaalien käyttöön ja tuetaan oppilaiden lukuharrastusta. Oppiaineet: erityisesti äidinkieli, mutta myös muut 1-6 luokkien aineet.

Klapit ja konttuuri

Satakunnan Museo/Rakennuskulttuuritalo, TOIVO
intendentti Tuulikki Kiilo, toivo@pori.fi

Tavoite: Tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuus kokea porilaislapsen elämää isovanhempien lapsuudessa. Oppiaineet: kuvataide, historia, kotitalous ja käden taidot.

Kolorstrings kajaanilaisittain

Kajaanin normaalikoulu, rehtori Marja Koskivirta,
marja.koskivirta@oulu.fi

Tavoite: Tarjota koulun oppilaille solistista ammattiopetusta koulun tiloissa.

Kotinummaa

Vihdin kunta, erityisluokanopettaja

Minna Lapinniemi, minna.lapinniemi@vihti.fi

Tavoite: Totuttaa opetussuunnitelman kotiseutuosuus järjestämällä Nummelan balke vievälle reitille opastanlujia, joissa kerrotaan Nummelan rakennuksista ja historiasta. Oppiaineet: historia ja yhteiskuntaoppi, maantieto, äidinkieli ja kuvataide.

Kotiseutukoulu, kotiseutuopetus

kulttuuriopetuksen välineenä

Kilvakkalan koulu, koulunjohtaja Harry Ahlvik,
harry.ahlvik@ikaalinen.fi

Tavoite: Jokaisena lukuvuotena kukin opetustyhmä valmista ybden kotiseutuun liittyvän projektin, josta tuotetaan painettua kotiseutumateriaalia oman ja kunnan muidenkin koulujen käyttöön. Oppiaineet: äidinkieli, historia, kuvataide, biologia, maantieto, musiikki, uskonto ja liikunta.

Koulu ja koulukirjasto kulttuurin

ja ihmisenä kasvamisen lähteenä

Lempäälän kunnan koulutoimi, rehtori Anneli Kesola,
anneli.kesola@lempaala.fi

Tavoite: 1. Toimiva koulukirjaston ja Kuljun kirjaston käyttö- ja toimintaympäristö, 2. lukuinnostuksen ja äidinkielen taitojen ja tiedonhallintataitojen lisääntyminen, 3. koulukulttuuriin panetuminen.

Kulttuuri tutuksi -hanke

Raahen kaupunki, Sivistyspalvelukeskus,
rehtori Päivi Suvanto, paivi.suvanto@raahe.fi

Tavoite: Lasten perehdyttäminen olemassa oleviin paikallisiin kulttuuri- ja taidetapahtumiin, sekä uusien kulttuuri- ja taidetapahtumien kehittäminen lapsille ja nuorille. Oppiaineet: äidinkieli, kuvataide, ilmaisutaito, musiikki, historia ja musiikkiliikunta.

Kulttuuri, perinne ja oma luovuus -teema Käspaikka – käsitön virtuaaliluokat -verkkohankkeen osana

Turun koululaitos, tietokone Opetuksessa - TOP-keskus
lehtori Pirjo Sinervo, pirjo.sinervo@tkukoulu.fi

Tavoite: Tukea opettajia kulttuuri- ja perinneteman käsitteissä käsitön opetuksen osana, OPSin aihekokonaisuuksien tavoitteet huomioiden, verkkoympäristöstä hyödyntäen.

Kulttuurikasvatusta: kansalliset kulttuurilaitokset yläasteille/lukioille

KEHYS Kaija Kaitavuori, kaija.kaitavuori@fng.fi

Tavoite: Tutustuminen Kansallisoperaan, Kansallisteatteriin, Valtion taidemuseoihin, Kansallismuseoon, Kansallisarkistoon, Kansalliskirjastoon ja niiden historiaan ja merkitykseen.

Kulttuurikilpailut tukemassa nuorten

kulttuuriharrastusta ja ammatin opiskelua

HELTEC, Käpylän koulutusyksikkö,
Margit Lammi, margit.lammi@edu.hel.fi

Tavoite: Innotetaan oppilaita ottamaan osaa kilpailuihin, joita SAKU ry järjestää vuosittain ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille. Kilpailut ovat maan laajuiset ja niissä opiskelijat voivat mitellä taitojaan taiteen eri osa-alueilla.

Kulttuurikimara

Hyvinkäänkylän päiväkot,

Sari Kasper, sarikasper@hotmail.com

Tavoite: Tarjota elämyksellistä opetusta Väiveron myllytilalla. Mahdollisuus hyödyntää useita aineita mm. historia ja biologia.

Kulttuurin kohtaaminen palveluammatissa

Mäntsälän ammattiopisto,

lehtori Eva Kauhanen, eva.kauhanen@keuda.fi

Tavoite: Toteutamme Sepänmäen museon tiloissa toimivan Tarinavakan kanssa erilaisia teemoja. Oppilaitos antaa cateringalan koulutusta ja aluksi opiskelijat toimittavat yritykselle myyntituotteita ja jatkossa opiskelijat pääsevät mukaan myös markkinointi ja suunnitteluprosessiin yhdessä yrittäjän kanssa. Oppiaineet: taide- ja kulttuurikasvatus, ruoanvalmistus, myynti- ja asiakaspalvelu, markkinointi, ruokakulttuurit ja laskentatoimi.

Kulttuuriperintöopetuksen kehittäminen perusopetuksessa

Tampereen kaupunki, luokanopettaja Kauko Kynnäräinen,

kauko.kynnarainen@koulut.tampere.fi

Tavoite: Kulttuuriperintöopetuksen kehittäminen 1-9 luokilla, toteutetaan erilaisten toimintatapojen ja opetusmenetelmien käytännön kokeiluina.

Oppiaineet: lähes kaikki, kielenopetuksen osuus on painotettuna väylänä kulttuurivaihtoon.

Kulttuuripolkusuunnitelma

Turun opetustoimi, Jari Kuusento,

jari.kuusento@tkukoulu.fi

Tavoite: Perusopetuksen opetussuunnitelman pohjalta rakennetaan vierailujen sarja koko peruskouluun - luokat tekevät vierailuja kulttuurilaitoksiin joka luokka-asteella.

KUMUTA -projekti esiopetuksessa

Savonlinnan normaalikoulu,

lehtori Pirkko Valkonen, pirkko.valkonen@joensuu.fi

Tavoite: Kolmen taiteenalan yhteistyöprojektin tavoitteena on tutustuttaa lapset kuvataiteeseen, musiikkiin sekä tanssiin ja ilmaisuun.

Kuokasta USB-muistiin, kaskipelloilta tietoyhteiskuntaan

Jyväskylän ammattikorkeakoulu, yliopettaja Marja Vuortama-Räsänen,

marja.vuortama-rasanen@jypoly.fi

Tavoite: Tutustuttaa opettajia jo peruskoulutuksen aikana suomalaisen elinkeinoelämään ja sen muutokseen ohjaimalla opettajia tutustumaan suomalaisen yhteiskunnan ja talouden ainutlaatuisiin vaiheisiin ja elämänmuotoihin sadan vuoden ajalta museoita ja paikallista kulttuuri-historiaa ja asiantuntemusta hyväksi käyttämällä.

Kuvitettu ja kuviteltu aika pohjoisessa

Rovaniemen kuvataidekoulu,

koulunjohtaja Anita Lallo, anita.lallo@rovaniemi.fi

Tavoite: Tukea pohjoisten alueiden lasten ja nuorten identiteetin kehittymistä.

Lapsi taiteen kertojana lasten kokemuksia kuvataideprojekteista

Mikkelin opetustoimi, perusopetusjohtaja

Seija Manninen, seija.manninen@mikkeli.fi, sekä

Sirpa Svahn-Kumpulainen, sirpasvahn@luukku.com

Tavoite: Tehdä kuvataidekasvatusprojekteja kunnan eri organisaatioiden kanssa. Oppiaineet: äidinkieli, kuvataide, luonnontieteet.

Lasten ja nuorten arkkitehtuurikasvatus

Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu, toimin-

nanjohtaja Mervi Eskelinen, lastu2@saunalahti.fi

Tavoite: Lasten ja nuorten arkkitehtuurikasvatuksen kehittäminen ja toimintamallien luominen yhteistyössä eri koulunasteteiden kanssa.

Leijonatassuja ja kabinettikaappeja

Sinebrychoffin taidemuseo,

Leena Hannula, leena.hannula@fng.fi

Tavoite: Suunnitellaan eri-ikäisille oppijoille uudenlaisia museokäyntejä työpajoihin, missä pääpaino on arkkitehtuurissa ja muotoilussa.

Leirikoulu

Kultamuseo, amanuenssi Eija Ojanlatva,

eija.ojanlatva@kultamuseo.fi

Tavoite: Tarjota tietoa koululaisille kullankaivon historiasta Lapissa ja muualla maailmassa sekä tuottaa elämyksiä.

Liedon Vanhalinnan ja Turun normaalikoulun museopedagoginen yhteishanke

Liedon Vanhalinna, toiminnanjohtaja

Tuula Leimu, tuula.leimu@utu.fi

Tavoite: Luodaan uusia museopedagogisia malleja ja verkko-oppimateriaaleja, jotka tukevat uusia perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmia.

Oppiaineet: historia, äidinkieli, biologia, maantiede, fysiikka, kemia ja kuvataide.

Linnukan koulu ja Limingan taidekoulu yhteistyö

Linnukan koulu, luokanopettaja

Ritva Rundgren, ritva.rundgren@liminka.fi

Tavoite: Elävöittää koulupihaa maalauksin ja patsain sekä tutustuttaa oppilaat grafiikan tekoon. Oppilaat opetetaan näkemään miten taidetta syntyy omasta lähiympäristöstä. Samalla tutustutaan myös kotiseudun historiaan kuvataiteen keinoin taidekoulun kanssa.

Oppiaineet: kuvataide, historia, ympäristö- ja luonnontieto sekä muut oppiaineet soveltuvin osin.

Luokahuoneesta taidemuseoon

Rantakylän koulu, luokanopettaja/montessoriopettaja

Marja-Leena Bilund, marja-leena.bilund@simax.fi

Tavoite: Taidekasvatus oppimisen lähtökohdana; kokemuksellinen oppiminen; opetusmenetelmällisiä ratkaisuja luokahuoneessa ja museon työpajoissa.

Marie Curie

Martinlaakson lukio, lehtori Irma Iho,

Irma.ih@edu.vantaa.fi

Tavoite: Pyritään tukemaan opiskelijan/oppilaan innovatiivista ajattelua niin, että hän rohkenee lähestyä luovuuksista useasta näkökulmasta.

Marie Curien elämää ja saavutuksia tutkitaan fysiikan, historian ja draaman keinoin. Tiede tarjoaa tietopohjan ja taide tekee sen näkyväksi. Oppiaineet: Ilmaisutaito, fysiikka, historia ja yhteiskuntatieteet sekä kuvataide.

Matka menneisyyteen -kesäleiri

Museokeskus Vapriikki,

museolehtori Aino Nissinaho,

aino.nissinaho@tamper.fi

Tavoite: Kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöön perehtyminen leikin ja tekemisen kautta. Lapsia perehdytetään kolmen eri aikataason elämänmenoon. Oppiaineet: kuvataide ja tekniintyö.

Meidän oma kirjasto

Tanelinrannan koulu, koulunjohtaja

Margit Orrenmaa, margit.orenmaa@nurmo.fi

Tavoite: Koulun toisen ja kolmannen luokan oppilaat laativat oppaan oman koulukirjaston käytöstä. Hankkeen aikana he tutustuvat myös lähikirjastoon ja kirjan syntyyn. Oppiaineet: äidinkieli, kuvataide ja ympäristötieto.

Metsäkylän koulun museohanke

Metsäkylän koulu, luokanopettaja Arja Ahlsved,

arja.ahlsved@edu.nurmijarvi.fi

Tavoite: Koulun remontin alta on pelastettu vanhoja kirjoja, opetusvälineitä, karttoja, kuvatauluja, vanha pulpetti ym. Ajatus on koota materiaali koulun omaksi koulumuseoksi.

Metsässä, metsästä, metsään - kulttuuri- ja

luovuusteemavuosi 2005-2006

Lemin koulukeskus, tekstiilityönopettaja

Anne Rousku, anne.rousku@edu.lemi.fi

Tavoite: Avartaa oppilaiden käsityksiä metsästä ja sen merkityksestä. Teeman aikana metsä nähdään paitsi ekosysteeminä myös tieteen ja taiteen innoittajana ja perustana suomalaiselle kulttuuriperinnölle.

Mielikuvitus, juonellinen oppiminen ja leikkimaailmat

Oulun yliopisto, Kajaanin yliopistokeskus, KOKY,

assistentti Marja-Leena Vuorinen,

marja-leena.vuorinen@oulu.fi

Tavoite: Tuottaa ja kokeilla kehitäviä (juonellisia) oppimisympäristöjä. Perusideana on muuttaa lasten toiminta mielekkääksi ja mielikuvitusta kehittäväksi ainerajat ylittävissä oppimisympäristöissä.

Miten Suomi syntyi?

Helsingin yliopiston kirjasto, Minna Kaukonen,

minna.kaukonen@helsinki.fi

Tavoite: Suomen historian aitojen dokumenttien ja kulttuuriperinnön käyttö kouluopetuksessa digitaalisessa muodossa. Kansalliset lähteet tulevat digitaalisina kaikkien ulottuville ajasta ja paikasta riippumatta.

Muotoiluprojekti

Aboa Vetus & Ars Nova –museo, museolehtori

Minna Hautio, minna.hautio@aboavetusarsnova.fi

Tavoite: Tehdä museon sekä Katedralskolanin lukion kuvataiteen ja historianopetuksen kanssa projekti, joka yhdistää historiaa ja henkilökohtaista luovuutta mielenkiintoisella ja konkreettisella tavalla.

Murtovaara tutuksi oppilaille

Karjalaisen kulttuurin edistämissektori, museo-opas

Mikko Ronkainen, mikkoelmeri@suomi24.fi

Tavoite: Murtovaaran talomuseo tutuksi oppilaille.

Oppiaineet: kuvataide ja historia.

Museodraamahanke

Turun normaalikoulu, Pirkko Tiuraniemi,
Pirtiu@tnk.utu.fi

Tavoite: museodraamahanke, jossa draamapelin avulla tutustutaan Liedon Vanhainmaan kiertäminen yhteisen aikakautteen.

Musiikkiperuskoulu

Helsingin kaupunki, opetusvirasto,
rehtori Satu Honkala, satu.honkala@edu.hel.fi

Tavoite: Peruskoulun ja musiikkikoulun yhteensulautettu opiskelukokonaisuus.

Norssi Art

Savonlinnan normaalikoulu, luokanlehtori
Pirkko Valkonen, Pirkko.Valkonen@Joensuu.fi

Tavoite: Kotikaupungin historia ja nykyinen elämäntapa sekä rakennettu ympäristö tulee lapsille tutuksi. Osallistujille selvää, kuinka omaan ympäristöönsä voi vaikuttaa.

Nurmijärven kotiseutupolku

Nurmijärven kunta, Sivistyspalvelualue, tekstiilipettaja
Tarja Väisänen, tarja.vaisanen@edu.nurmijarvi.fi

Tavoite: Saada kaikki Nurmijärven ala-asteen oppilaat ja opettajat yhteiselle kotiseutupolulle, jossa tutustutaan omaan kotiseutuun.

Oma kylä tutuksi

Kypärämäen koulu, luokanopettaja

Suvi Kastepohja, suvi.kastepohja@cygnnet.jkl.fi
Tavoite: Oppilaat tutustuvat syvemmin omaan asuinalueeseensa ja voivat muodostaa arvoistavan suhteen siihen. Oppiaineet: pääasiassa äidinkieli, ympäristö- ja luonnontieto, uskonto, kuvataide ja musiikki.

Omat tarinat

- kulttuuri- ja luovuusteemavuosi 2004-2005

Lemin koulukeskus, tekstiilityönopettaja
Anne Rousku, anne.rousku@edu.lemi.fi

Tavoite: Lisätä oppilaiden ymmärtämystä ja tietoutta omista juuristaan ja ympäröivästä kulttuuri- ja maailmanperinnöstä, tieteen ja teknologian merkityksestä jokapäiväisessä elämässä sekä luovasta ongelmanratkaisusta.

Onnikka

Oulun yliopisto, lehtori Mervi Sirén,
mervi.siren@oulu.fi

Tavoite: Tuetaan oppilaiden luovaa ja innovatiivista ajattelua ja toimintaa. Tuetaan oppilaiden eheää, kokonaisvaltaista kasvua ja yhteisöllistä toimintaa. Kehitetään oppilaita kiinnostavia toimintatapoja ja menetelmiä paikalliskulttuurin oppimiseen. Edistetään oppilaiden kulttuurista lukutaitoa ja kulttuurien tuntemusta. Tarjotaan opettajaksi opiskeleville mahdollisuus osallistua luovuus- ja kulttuurikasvatuksen kehittämiseen. Oppiaineet: historia, kuvataide, käsityö, liikunta, musiikki, äidinkieli ja kirjallisuus.

Paree Kysyä

Sanssin koulu, rehtori Pertti Juntunen,
rehtori.sanssi@kauhajoki.fi

Tavoite: Kauhajoen Sanssin koulun kolmannelle luokalle laativat oppaan, jossa kerrotaan kirjastojen mahdollisuuksista ja palveluista kirjastojen käyttäjille.

Perinnekyllä kulttuuriperinnön opetusympäristönä

Virtain Perinnekyllä/ Nuorisokeskus Marttinen, museo-
lehtori Johanna Junno, johanna.junno@virrat.fi

Tavoite: Kehittää perinnekyllään sopivia historia-, perinne- ja kädentaiteiden opetus- ja ohjelmapalveluita. Oppiaineet: historia, kansanperinne, luonnontieteet, luontokasvatus, teollisuushistoria ja kädentaiteet.

Piilossa

Rovaniemen taidemuseo, vs. museolehtori
Eveliina Happonen, eveliina.happonen@rovaniemi.fi

Tavoite: Tuottaa opetusmateriaalia nykytaiteesta ja sitä kautta lisätä taiteen saavutettavuutta sekä lisätä koulujen ja museon yhteistyötä. Oppiaineet: kuvataide ja äidinkieli.

Platonin Akademia - kulttuuria koulussa

Hyrylän lukio, tuntiopettaja Tapio Turpeinen,
tapio.turpeinen@tuusula.fi

Tavoite: Tutustuttaa opiskelijat mahdollisimman kokonaisvaltaisesti tieteiden ja taiteiden maailmaan ja samalla auttaa heitä ymmärtämään paremmin niin globaalia maailmaa kuin myös suomalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria.

Rakennusperintö tutuksi

Seinäjoen Historiallinen Yhdistys ry, amanuenssi
Tellervo Lahti, tellervo.lahti@seinajoki.fi

Tavoite: Koululaisten perehdyttäminen kotipaikkakunnan perinteiseen rakennuskulttuuriin.

Räätälöityä mediakasvatusta opettajille

Elokuva- ja televisiokasvatuksen keskus, Toiminnanjohtaja Tuija Westerholm, etkk.toimisto@netlife.fi
Tavoite: Antaa opettajille valmiuksia elokuva- ja mediakasvatustyöhön ja opetussuunnitelmien asettamiin tehtäviin.

Saahinkaisen Samettiviitta -taidekasvatusprojekti

Kalevanpuiston koulu,
erityisluokanopettaja Aija Leinonen, tuletar@nic.fi
Tavoite: Robkeus luovaan ilmaisuun, tunne-elämän kehittäminen, erilaisuuden hyväksyminen, taidekasvatuksen monipuolistaminen, sosiaalisten taitojen lisääminen ja aistien herkistäminen. Oppiaineet: kaikki taito- ja taideaineet, lisäksi ympäristökasvatus.

Suiston maisemat

Luontotalo Arkki, Hilikka Viitala, hilikka.viitala@pori.fi
Tavoite: Luontotalo Arkin perusnäyttelyn teemoihin perustuva ja niistä koululaisten ideoima piirustusnäyttely.

Suomalakasiinin korjaus opetustiloiksi

Oulun ammattiopisto, Pikisaaren yksikkö, lehtori, arkkitehti, Anna Louekari, anna.louekari@osao.fi
Tavoite: Pikisaarassa, käsi- ja taidealoitusalan oppilaitoksen tontilla sijaitsevan 1932 rakennetun birsirunkoisen rakennuksen muutostyöt opetustiloiksi. Suunnittelun ja toteutuksen osallistuu rakennusrestaurointialan opiskelijoita.

Suomalaisuus - kansainvälisyys

Keravan museo, museoasiantuntija Leena Jämfors, leena.jamfors@kerava.fi
Tavoite: Oppilaat tutustuvat suomalaiseen kulttuuriperintönsä ja historiaan sekä paikallisella että kansallisella tasolla. Projektin tavoitteena on suomalaisen ja keravalaisen kulttuuri-identiteetin vahvistaminen. Oppiaineet: maantiede, käsityö, äidinkieli, historia, kuvataide, käsityöt, musiikki, ympäristöoppi, liikunta, kotitalous, englanti ja perinnekasvatus.

Säveltäjä koulussa

Veitenmäen koulun musiikkiluokat, mus. maist.
Ari Hynynen, ari.hynynen@kaarina.fi
Tavoite: Säveltäjä esittelee nykyaikaisia sävellysmetodeja musiikkiluokkalaissille.

Taidetta Ympäri ja Ämpäri

Porin taidemuseo, museolehtori Mirja Ramstedt-Salonen, mirja.ramstedt-salonen@pori.fi
Tavoite: Tutkitaan ihmisen subdettä elinympäristönsä, sen havainnointia ja ymmärtämistä nykytaiteen sekä erityisesti ympäristötaitteen mahdollistamin keinoin.

Taiteen avulla kasvamaan

Eräjärven koulu, rehtori Sirpa Uimonen, sirpa@sirkula.fi
Tavoite: Koulun pihalle suunnitellaan tilataideteos ja hoidetaan koulun puutarhaa. Lisäksi ammattitaiteilija tulee ohjaamaan koululle taideopetusta (tanssi, taikatemput, jongleeraus, kuvataide ja elokuvakasvatus). Oppiaineet: liikunta, kuvataide, käsityö, äidinkieli ja historia.

Tanssi suomalaisen kulttuurin osana

Amurin koulu, liikunnanopettaja Tuula Jaatinen, tuilajaatinen@hotmail.com
Tavoite: Saada kulttuurin ymmärtämiselle ja kulttuuri-vaibdolle luonnollinen, toiminnallinen ja konkreettinen kanava. Suunnitellaan tanssiesitys, jota voidaan opettaa/esittää eteenpäin paitsi oman koulun oppilaille niin myös jonkin toisen kulttuurin edustajille.

Tavataan Länsipihalla

Poikkilaakson ala-aste, Elisa Hilli tai Kirsi-Maria Ruusu, elisa.hilli@edu.hel.fi
Tavoite: Tehdään näyttelmä lapsista, ystäväryydestä, kaverisuhteista ja vähän aikuistakin.

Teemaopetus

Helsingin kaupunki, opetusvirasto,
rehtori Satu Honkala, satu.honkala@edu.hel.fi
Tavoite: Reaalitaitteitten teemapohjainen, taideopetukseen integroitu opetussuunnitelma ja pedagoginen sovellus luokille 1-6. Oppiaineet: ympäristöluonnontieto, historia, biologia, maantieto, musiikki ja kuvataide.

Teollisuusperinne kulttuuriperintöopetuksessa

G.A. Serlachius -museo, projektisuunnittelija Päivi Nieppola, paivi.nieppola@gaserlachius.fi
Tavoite: Museon ja koulujen yhteistyötä syventämällä etsiä uusia tapoja ja kehittää olemassa olevia menetelmiä teollisuuden historiaan ja metsien hyötykäyttöön liittyvien ilmiöiden ymmärtämiseksi. Oppiaineet: historia ja yhteiskuntaoppi, kuvataide, äidinkieli, ympäristöoppi ja kemia.

Tiedonlähde (Lappeenranta)

Lappeenrannan maakuntakirjasto, osastonjohtaja Päivi Oikkonen, paivi.oikkonen@lappeenranta.fi
Tavoite: Koulujen ja kirjaston yhteistyön koordinointi ja koulukirjastojen kehittäminen erityisesti tietoaiteiston osalta.

Tiedonlähte (Porvoo)

Porvoon kaupunginkirjasto, FM kirjastonhoitaja
Riitta Papunen, riitta.papunen@porvoo.fi
Tavoite: Jobdattaa lapsia ja nuoria tiedonlähteille uudenlaisilla menetelmillä ja yhteistyöllä.

Todellisuuksia II

Aboa Vetus & Ars Nova –museo, museolehtori Minna Hautio, minna.hautio@aboavetusarsnova.fi
Tavoite: Nuorten ja taiteilijoiden kohtaaminen. Tutustuminen museoon toimintaympäristönä sekä oman projektin esityspaikkana.

Totta kai?

Nuorten tulevaisuusvisioita Helsingistä -näyttely

Helsingin kaupungin opetusvirasto, erityissuunnittelija
Elina Kivihalme, elina.kivihalme@edu.hel.fi
Tavoite: Elämyksellisen tuotannon rakentaminen ideasta mediataideteokseksi. Oppiaineet: kuvataide yhdistettynä mediataitoihin.

Viikinkiaika Suomessa

Espoon kaupunki/suomenkielinen koulutuskeskus, tieto- ja viestintätekniikan pedagoginen asiantuntija
Jaakko Rekola, jaakko.rekola@espoo.fi
Tavoite: Elävöittää historian opetusta, erityisesti viikinkiaikaa koskien. Oppiaineet: historia, kuvataide, ympäristö- ja luomontieto, äidinkieli, uskonto, liikunta ja käsityö.

Virret tutuiksi - virsilauluperinteen elävöittäminen

Sieppijärven koulu, koulun johtaja Pertti Unga, sieppi.ala-aste@kolari.fi
Tavoite: Välittää oppilaille myönteinen kokemus virsien laulamisesta. Idean taustalla on seurakunnan tavoite syventää koulujen ja seurakunnan yhteistyötä sekä kanttorin innoitus paikkakunnan virsilauluperinteen elävöittämiseen.

Yritystarinaprojekti

Pernon koulu, äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja Tarja Strandén, tastrand@tkukoulu.fi
Tavoite: Perehdyttää oppilaat tarinaperinteeseen ja lisää oppilaiden aktiivisuutta kansalaisina. Oppiaineet: äidinkieli ja kirjallisuus, yhteiskuntaoppi ja tekstinkäsittely.

Projekt inom SKAPA NU

Inom kultur- och kreativetsprojektet Skapa nu har följande projekt anmält sig. Närmare information om projekten finns på adressen www.edu.fi/svenska/projekt/skapanu.

Projektets namn, kontaktinformation och målsättning:

De nationella kulturinstitutionerna

Riksarkivet, Nationalbiblioteket, Finlands nationalmuseum, Finlands Nationalteater, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Finlands Nationalopera, Svenska Litteratursällskapet i Finland, Svenska Teatern och Statens konstmuseum (Konstmuseet Ateneum, Museet för nutidskonst Kiasma, Sinebrychoffs konstmuseum och Centralarkivet för bildkonst).

Målsättning: Att främja kunskapen om den nationella kulturen och skapa en praxis för samarbete mellan skolorna, läroanstalterna och kulturinstitutionerna.

Framtidsminnen

Projektledare Heidi Hummelstedt, KulturÖsterbotten SÖF, heidi.hummelstedt@svof.fi

Målsättning: Att bredda begreppet kulturmiljö och visa på nya sätt att närma sig den byggda miljön.

Garderoben

Museilektor Leena Hannula,

Konstmuseet Sinebrychoff, leena.hannula@fng.fi

Målsättning: Att med museets hjälp bekanta sig med det mångkulturella Norden.

Nya ansikten, nya möten

Kulturkoordinator Linda Blomqvist,

Larsmo kommun, linda.blomqvist@larsmo.fi

Målsättning: Att öka samarbetet mellan museum och skola, och bland annat skapa meningsfulla besökspaket och pedagogiska program för skolelever på museerna.

Skutkultur

Projektledare Timo Pettersson, Skutföreningen Kustkultur i Finland, timo.pettersson@skutforening.org

Målsättning: Att sprida information om och öka intresset för skutverksamheten.

Luovuus on onnellisuutta

Energiasäästökilpailun 2005 voittajatyö:
Energiasäästörobotti säästövinkkeineen.
Enemmän aiheesta s. 40-41.